Kristina Roy

Oameni fericiţi

Dumnezeu este dragoste, şi cine rămîne în dragoste rămîne în Dumnezeu şi Dumnezeu rămîne în el (l.Ioan 4:16)

între Nimnitz şi Topolova se afla din vremuri străvechi o fierărie. Ea aparţinea familiei Biely şi fusese moştenită din tată în fiu timp de mai multe generaţii.

Totuşi ultimul Biely nu avea fiu. Fiica i se măritase cu un lăcătuş din Budapesta; fiii ei făcură şcoli înalte, şi astfel deveniră domni care îşi uitară limba maternă, patria şi datinile populare. Numai odată îşi amintiră de aceasta, şi anume cînd muri bătrînul Biely şi vrură să vîndă ceea ce lăsase el în urmă.

Fierăria fu cumpărată de un fierar străin, un tînăr chipeş, cum nu s-ar fi putut găsi unul asemenea lui.

Curînd oamenii observară că era un meseriaş priceput, mai ales pentru unelte de tăiat. Fu lăudat la munte în timpul cositului, iar căruţaşii îi duseră vestea că potcoveşte bine caii.

Numai un lucru îi reproşau, anume că **vtoU** să se însoare şi să ia pe o fată săracă din salul lui.

„Ce-i trece prin minte?" vorbeau **oamenii;**

„la noi ar fi putut găsi fete bogate. Bucăţica de grădină lăsată în paragină şi cîmpul nelucrat de ani de zile care îi aparţine, cu astea o să se chinuie multă vreme pînă o să-i aducă ceva venit. Numai din meserie nu mai poate azi trăi nimeni. Şi uite-1 că-şi ia o nevastă săracă şi pe lîngă asta şi un socru bătrîn!"

Cînd fierarul se instala cu tînăra lui soţie, oamenii clătinară din cap, dar nu-1 mai criticară.

Femeile înălţau din umeri: „E drăguţă, nimic de zis, şi se potrivesc unul cu altul; dar cu frumuseţea nu te saturi".

Atunci sosiră veşti din Topolova la Nimnitz care îi făcură pe oameni să uite pentru o vreme pe fierarul Adam Dubravsky şi Anicika*. Cu un an în urmă murise ultimul stăpîn din Topolova, proprietarul castelului şi al întregului ţinut. El lăsase în urmă pe singura lui fiică, care se căsători acum cu un om bogat. Acesta cumpără înapoi ceea ce fostul stăpîn trebuise să vîndă negustorilor şi ţăranilor. El cumpără chiar şi castelul Topolova şi oamenii mai adăugau că el îşi cumpărase şi soţia cu banii lui. Altfel nu se putea explica. El avea la vreo patruzeci de ani, şi o înfăţişare impunătoare, dar nu era conte; mai înainte construise poduri şi căi ferate şi devenise astfel bogat; ea era o con-

*Se scrie Anicka şi se pronunţă Anicika cu accentul pe prima silabă • Anişoara.

tesă de nouăsprezece ani, crescută printre conţi şi baroni, care n-ar fi băgat niciodată în seamă un asemenea om din familie burgheză.

„Domnul arhitect Rudohorsky este un bărbat fericit şi un stăpîn inteligent", îi învăţau negustorii pe oameni. „El are deja bogăţie; acum soţia îi va deschide uşa spre lumea distinsă iar copiii lui vor fi odată boieri mari".

Cînd treceau acum oamenii pe lîngă castelul Topolova, se opreau un răstimp şi se gîndeau ce om fericit şi deştept locuieşte acolo.

„Ah, cum dă Dumnezeu unora tot ce-şi doresc! Tu te rogi, munceşti şi nu ai nimic din asta! Unul ca el nici nu se roagă, nici nu lucrează şi totuşi are ce-i doreşte sufletul", obişnuia bă-trîna morăriţă să spună.

Cînd îl vedeau oamenii pe domnul Rudohorsky ieşind la plimbare cu doamna contesă în noua lui trăsură, se gîndeau la cuvintele moră-riţei şi-i dădeau dreptate.

Domnul Rudohorsky începu să construiască lîngă castel noi clădiri menajere; el

amenaja un nou parc şi alături o mare livadă de fructe.
în parcul cel nou fu săpat un eleşteu; pe pajiştile de lîngă castel se făcură canale pe sub pămînt pentru ca apa din mlaştină să se poată scurge spre eleşteu. Aşa că era destul de lucru, şi oamenii puteau cîştiga mult.
Femeile aduceau la prînz de mîncare bărbaţilor lor care lucrau la Topolova şi vedeau cu ochii lor ce mulţi oaspeţi avea doamna **conteiă.**
în vechiul parc se plimbau doamne în toalete

bogate şi domni în uniforme militare.
„Oameni fericiţi!" oftau femeile şi aveau ce povesti acasă.
Tînăra pereche începu între timp să-şi repare cuibul, şi cine intra în fierărie era uimit ce bine le mergea.
Bătrînul Krişko* îi repară ginerelui acoperişul şi ferestrele; Anicika aduse împreună cu tatăl ei de la cărămidărie lut galben şi petici cu el găurile din casă; apoi vărui pereţii. Ei curăţară împreună curtea neglijată, săpară grădiniţa, apoi livada şi mai tîrziu ogorul.
Dacă Adam n-ar fi fost chemat tot mereu, ar fi putut termina ogorul într-o zi, dar meşteşugul avea prioritate, şi era mult de lucru.
Cineva din Nimnitz se lăudă în Topolova ce bun fierar au ei pentru unelte de tăiat. Curînd începură toţi dulgherii şi muncitorii din castel să-i aducă topoarele, securile, sapele şi lopeţile lor, astfel că lui Adam al nostru aproape nu-i mai ajungea timpul.
„Ce bine e că te am aici, tată!" obişnuia el să-i spună socrului lui. „N-am nicio grijă; dacă ar trebui să mă îngrijesc de munca cîmpului, mi-aş pierde curînd clientela; dar dac-aş lucra numai pentru oameni, casa ar ajunge să-mi cadă în cap. Numai cruţ-o, te rog. pe Anicika; n-aş vrea să se prea obosească acum cînd de abia ne-am căsătorit".
„Fii fără grijă, fiule! Cu ajutorul Domnului o să terminăm totul cu bine. Tu vezi-ţi de mese-
♦Krisko = se pronunţă Krişco.
ria ta! Tu eşti destinat de Dumnezeu să ne hrăneşti iar noi să-ţi fim de ajutor".
De abia trecură opt săptămîni de cînd se căsătorise tînărul fierar cu Anicika, şi deja vechea fierărie nu mai era de recunoscut. Căsuţa era spoită cu alb şi albastru; ferestrele aveau perdele albe şi erau împodobite cu ghivece de flori. în cămăruţă era războiul de ţesut al tatălui, roata de tors a Anicikăi şi vechiul raft de cărţi cu cărţile care aduseseră mîngăiere bunicului. Iar Anicika ştia să citească şi să scrie, la fel de bine ca orice doamnă.
Nimnitzenii erau supăraţi pe fierar că nu vroia niciodată să meargă cu ei la cîrciumă; ei îi ziceau bătrînului Krişko: „îl ţii ca pe frîn-ghie!"
„Dragii mei", obişnuia Krişko să spună, „din cîrciumă n-ai nici un folos, nici pentru trup nici pentru suflet; ce cheltui pe băutură nu mai ai. Un om beat aduce numai ruşine lui însuşi, lui Dumnezeu şi oamenilor".
„Dar nu e neapărat nevoie ca imediat toţi să se îmbete".
„Nu e nevoie, dar se poate. Noi îl rugăm pe Dumnezeu: Nu ne du în ispită! De ce atunci noi înşine să ne ducem într-acolo şi să-L mîniem pe milosul Dumnezeu?"
„Lăsaţi-1 în pace!" ziceau oamenii ridici iul din umeri. Alţii gîndeau: „Ăsta spune un marc adevăr! Dacă te-ai putea barem abţine! Dar dacă nici măcar nu ai voie să te pileşti **odftti, li** ce bun să mai trăieşti pe pămîntul ăsta?" Hi

încercară să-1 convingă şi pe Adam. Acesta îşi încruntă fruntea. „Toată săptămîna trag cu munca, şi duminica să mi-o petrec în cîrciu-mă? Cine vrea să se întreţină cu noi, să vină aicea; oricine o să fie binevenit".
„Eşti un domn foarte mare!" ziceau ei jigniţi. „Crezi că ţăranii bătrîni o să fugă după

tine?"
Şi totuşi veniră cîţiva. Bătrînul Kiişko ştia aşa de bine să povestească, fie din Scriptură, fie din cronicile vechi; ai fi stat să-l asculţi toată ziua.
Bătrînul Krişko iubea pe Dumnezeu şi pe Domnul Isus; el credea că există un cer şi că el se va duce acolo; mai credea că există şi un iad, şi el îi avertiza pe oameni de păcat care le deschide uşa spre iad. Aşa o învăţase şi pe Ani-cika să creadă. Ea rămăsese singura în viaţă din cei şapte copii ai lui; n-apuca vreunul să ajungă mare că şi murea. La urmă îi murise şi nevasta. El nu purta doliu, căci credea că ei sînt la Dumnezeu şi că o să-i regăsească acolo.
Anicika era mezina lui. Pînă crescuse într-a-tîta îneît să-l poată înţelege, Dumnezeu îl învăţase multe, şi astfel putuse s-o înveţe la rîn-dul lui şi pe ea.
De cînd trăiau împreună, tînărul fierar se gîndea mult la sufletul lui. Mai înainte, ca mulţi alţi oameni, nu se gîndise niciodată la Dumnezeu, deşi fusese unul din cei mai buni şcolari, iar la confirmare ştiuse cel mai bine catehismul.
încă de cînd era ucenic, renunţase să se mai

roage, pentru că ceilalţi rîdeau de el. Cînd era calfă, Dumnezeu era batjocorit cu glas tare, iar la armată nu se gîndea nimeni la Dumnezeu/
De cîte ori se întorcea în ţinutul natal, se dusese la biserică şi ascultase ce se predica acolo; dar nu meditase niciodată la cele auzite.
El fusese un tînăr la locul lui, şi vroia să rămînă tot aşa. Cînd auzise acum că Anicika Krişko e cea mai cuminte fată din tot satul, se hotărîse să se ducă acolo. Şi cum o văzu întîia oară, îşi spuse: Ea trebuie să fie a mea! Şi aşa se întîmplă!
Ei se cunoscuseră prea puţin; de abia acum o cunoştea el tot mai bine din zi în zi. După ce Anicika se mută aici împreună cu tatăl ei, îşi rînduiră viaţa după obiceiul lor: ei începeau şi sf îrşeau ziua cu rugăciune.
„Fiul meu drag", spunea socrul, „mai întîi binecuvîntarea dumnezeiască, apoi treaba. Dacă nu ceri ajutor, nu faci bine; şi nu se cade numai să primeşti; trebuie şi să mulţumeşti. Fără ocrotirea lui Dumnezeu somnul nu e bun". Adam se ruşina că nu ştia din Sf înta Scriptură nici cît Anicika, cu toate că ea era cu zece ani mai tînără ca el.
Duminică dimineaţa, în timp ce făcea mîncarea de amiază ca să poată merge cu toţi la biserică, el lua Biblia socrului, se ducea cu ea în fierărie şi citea. Cu cît citea mai des, cu atît mai des se gîndea la Dumne/eu şi la sufletul lui.
Dacă nu înţelegea ceva, îl întreba pe tatăl, şi dacă amîndoi nu înţelegeau, Krişko obişnuia să

spună: „S-o lăsăm, fiule, poate ne-o va descoperi Dumnezeu; dacă nu, o vom afla cînd vom ajunge la El în cer".
Cînd Adam îşi luă întîia dată nevasta cu el la biserică, se minunară toţi ce frumoasă este, cu toate că nu purta haine deosebite.
Adam ştia că nevasta lui e frumoasă, şi era mîndru de asta; dar niciodată nu i se părea aşa de frumoasă ca atunci cînd venea în fierărie încălzită de la soba de bucătărie şi roşie la faţă ca să vadă ce face şi dacă nu e trist din pricina singurătăţii lui. Atunci el se oprea din lucru, oricît ar fi fost de urgent şi stătea cu ea la taifas.
Cînd casa fu reparată şi curăţită, Anicika se gîndii cum să vină în ajutorul bărbatului ei ca să pună nişte bani deoparte şi să-şi poată cumpăra o vacă.
într-o seară intră la el în fierărie. Era sîmbă-tă, şi el făcea ordine pentru duminică. Ea îl ajută la măturat. Apoi se duseră în livadă. A-dam muncise neîntrerupt de dimineaţă şi nici nu-şi dăduse seama cît era de obosit; de abia acum, cînd se puse puţin pe laviţă, o simţi.

Şi Anicika văzu; se aşeză lîngă bărbatul ei şi-1 luă de mînă.
„Eşti obosit, nu-i aşa?"
El o privi şi i se încălzi inima; pînă atunci doar nu-1 întrebase nimeni dacă e obosit sau nu.
„Trebuie să lucri aşa mult!" spuse ea.
„Nu face nimic; sînt doar tînăr şi sănătos".
- 12 -
El o strînse tare în braţe.
„Adam, eu ce pot să fac acum?"
„Tu? Nu faci destul?" întrebă el uimit. „Cînd m-am însurat cu tine nu aveai mîini aşa de aspre ca acum".
„Asta-i de la spoit, Adam; dar acum am terminat totul, şi în săptămîna ce vine nu am altă treabă decît să fac ceva de mîncare. în fierărie nu te pot ajuta. Astăzi mi-a spus judecătoreasa că o s-o trimită pe Betka a ei la castel ca să aducă apă pentru zidari. Mă gîndeam că dacă m-aş duce şi eu, poate o să mă ia. Devreme de tot aş putea să vă fac vouă de mîncare, iar cina ar pregăti-o tata".
Adam o lăsă pe Anicika să termine de vorbit, dar un nor i se aşeză pe frunte. „N-o să te duci nicăieri. De asta m-am însurat eu cu tine, ca nevasta mea să care apă zidarilor?"
„Dar, Adam, nu fii rău! Eu vreau numai să ne putem cumpăra o vacă. Dă-mi voie să mă duc, într-o săptămîna tot pun ceva deoparte!"
Adam se uită la drăguţa lui nevastă şi se gîn-di: ce frumoasă-i! Cum îmi place mie ar putea să placă şi altuia, şi străinilor le-ar place să-şi bată joc de ea.
El începu să tremure de nervi la acest gînd, strînse tare braţul nevestei şi spuse serios: „Lasă acum, Anicika! Niciodată n-o să leduri undeva la lucru unde să nu pot veni şi eu; lumea e rea. Vaca o s-o avem şi fără plată boierească. Dacă oamenii nu mi-ar fi îndatoraţi cu bani, aş putea să ţi-o cumpăr încă astă/.i. Tu
- 13 -
vei găsi destulă treabă de făcut în casă. Mi-ai promis odată că-mi faci o cămaşă din pînza pe care am cumpărat-o altădată de la voi; te rog să mi-o coşi, pentru că cea veche se rupe deja".
Anicika se supuse voiei bărbatului ei; se bucură că nu trebuia să plece de acasă. Totdeauna cînd venea ea după-amiază în fierărie şi-i cosea acolo cămăşile, Adam se bucura că o avea atît de aproape.
Oamenii îşi plătiră datoriile, domnul Rudo-horsky plăti şi pentru îngrijitul şi potcovitul cailor lui. Aşa că Adam se duse acum cu socrul lui la tîrg. Aduseră acasă o vacă nu prea mare dar bună. „Acum, Anicika, o să ai destul de lucru".
Şi totuşi Anicika îşi căută încă o sursă de cîştig ca să-şi uşureze bărbatul. Ea începu să spele pentru oameni. Lua cu ea rufele acasă sau îi erau aduse acolo; pîrîul era în apropiere. Ea creştea găini, iar în livadă şi grădiniţă sădi legume şi le duse apoi la piaţă în oraş.
Adam fu nevoit curînd să-şi ia un ucenic, altfel nu mai putea răzbi cu munca. Femeile din sat observară că bătrînul Krişko era un ţesător bun şi îi aduceau tot ce torseseră. Aşa ajunseră încet încet Dubravsky la o anumită bunăstare. Ce puteau face cu mîinile lor, făceau, şi prin asta ajutau şi pe ceilalţi.
Ei locuiau pe uliţa principală; orice cerşetor, orice drumeţ se oprea pe la ei. De era unul tî-năr şi bun de muncă, trebuia să rămînă şi să-1 ajute pe Adam în fierărie, şi primea plata co-
- 14 -
respunzătoare.
Unul rămase definitiv la ei. Nu avea pe nimeni pe lume, şi încă niciodată nu se simţise

aşa de bine ca aici. El dormea cu bătrînul Krişko în cămăruţă. îi dădură haine şi încălţăminte; pentru asta el le slujea. Ei îl numiră Tomas, alt nume nu avea.
Aşa trecură primăvară, vară şi toamnă. Peste micul ogor se odihnea binecuvîntarea lui Dumnezeu. Pomii fuseseră încărcaţi de roade. Pentru lucru mulţi plătiră fierarului cu grîne, cartofi sau varză. Astfel că erau acum aprovizionaţi pentru iarnă.
Adam se bucură de serile lungi cînd putea să stea cu ai lui în odaie şi să le citească. Tatăl aduse împreună cu Tomas o mulţime de lemne. Anicika îşi cumpără in şi cînepă, ca să aibă ceva de tors. Toţi se bucurau de serile sărbătoreşti din odaia caldă.
Era după tîrgul anual din oraşul învecinat. Nimnitzenii se întoarseră înapoi; printre ei şi Anicika. Femeile mergeau înainte; ea mergea singură şi i-ar fi plăcut să fie deja acasă acum. Inima îi era plină de bucurie şi îi venea să cîn-te. Avea doar în boccea o căciulă pentru Adam şi pîslari calzi pentru tata din banii cîştigaţi de ea. Ce-o să se mai bucure! îi păruse rău că Tomas n-avea nimic în jurul gîtului, de aceea îi aducea şi lui un şal, iar pentru ucenic cizmele pe care şi le dorise.
- 15 -
Gîndurile îi fură întrerupte de un clinchet de zurgălăi; se întoarse şi se uită o vreme după frumoasa sanie. în sfîrşit o vedea şi ea odată pe doamna contesă. Ce frumoasă este în blana cea neagră şi cu pălăria cu pene, frumoasă, dar pe cît se părea prost dispusă. Soţul ei vorbeşte cu ea, dar ea pare că nici nu-1 aude.
Toţi oamenii din Topolova şi Nimnitz spun că ei ar fi cei mai fericiţi oameni din lume. Oare o fi adevărat?
Nu, se gîndea tînăra femeie şi clătina din cap, ei nu sînt mai fericiţi ca Adam şi cu mine. Ei au într-adevăr bogăţie iar noi nu; însă pentru asta Dumnezeu ne dă tot ce ne trebuie şi-I putem cere orice.
în depărtare se putea vedea deja castelul. O ajunse din urmă pe bătrîna Gal, a cărei fiică slujea acolo ca şi cameristă. Anicikăi i-ar fi plăcut tare mult să ştie dacă boierii sînt într-adevăr aşa de fericiţi. Se adresă deci femeii, în timp ce-i lua coşul, şi-i spuse că-i văzuse pe boieri.
„Curios că au plecat!" răspunse femeia uimită. „Asta-i împotriva obiceiului lor; dar probabil că nu au musafiri şi doamna contesă se plictiseşte".
„Şi cu ce se ocupă ea altminteri?" se interesă Anicika.
„Cu nimic, fiica mea; aşa-i ea obişnuită".
„Dar trebuie totuşi să facă ceva! Cum ar putea altfel să trăiască?"
„Ei, dimineaţa se îmbracă; apoi, dacă nu are
- 16 -
musafiri, pune să i se citească ceva sau cîntă la pian. Apoi se duce la plimbare, pe urmă pictează un pic, iar cînd sînt musafiri, stă de vorbă cu ei toată ziua".
„Iar boierul ce face?"
„Ah, el are destul de lucru; uneori nici nu-i ajunge ziua şi trebuie să lucreze şi noaptea".
„El nu este de faţă cînd sînt musafiri?"
„Uneori, cînd nu are ce face, dar nu-i face plăcere. Căci, copila mea, acolo sînt străini gălăgioşi şi lume distinsă, iar el totuşi face parte dintre noi. Boierii se ceartă totdeauna cu el, nu ştiu de ce". ' „Şi ea?"
Femeia ridică din umeri: „Să priceapă cine poate pe cucoanele astea tinere. Cînd o să mai îmbătrînească şi o să aibă copii, o să aibă ceva de^ lucru".
între timp ajunseră la castel. Femeia îşi luă coşul şi mulţumi pentru dus. Anicika se grăbi spre casă şi se opri mai întîi în faţa fierăriei. „Noi sîntem totuşi mai fericiţi!" gîndi ea.
Apoi alergă spre bărbatul ei, îl îmbrăţişa şi-i puse pe cap căciula. îi venea de minune.

„Adam, eu ţi-am cumpărat-o", strigă ea radios.
Şi n-ar fi vrut să facă schimb pentru nimic în lume cu contesa din Nimnitz.
- 17 -

2.

Veni iarna. La familia Dubravsky era multă lume în fiecare seară, mai ales duminica. Prima veni nevasta tîmplarului din capătul de jos al satului. îi plăcea că Adam citea cu glas tare şi cum povestea bătrînul; în seara următoare îşi aduse şi roata de tors cu ea. începură şi alte femei să vină cu ea. Bătrînul pădurar veni cu ginerele; şi lor le plăcură, şi spuseră vecinilor: „Ne ducem la Biely - aşa li se spunea după casa în care locuiau -, acolo timpul trece mai bine pentru noi".
Aşa se adunară deci oamenii, şi se simţiră bine în odaia caldă.
Cînd se saturau să-şi tot povestească necazurile, ascultau povestiri vechi despre biserica creştină şi se minunau cum putuseră altădată oamenii să sufere atîta din pricina credinţei lor.
Dar cînd începu Adam să citească din Sfînta Scriptură, cîţiva încetară să mai vină, căci o-mul creat după chipul lui Dumnezeu nu vrea să audă glasul Creatorului lui, nici să-I cunoască voia, ca nu cumva să trebuiască s-o facă.
Adam habar n-avea că-i alungase din casă cu cititul lui din Scriptură; pentru el ea îi devenea tot mai dragă.
Cînd citise odată că Domnul Isus obişnuia să meargă în casa Martei şi Măriei, îi trecu prin minte un gînd ciudat: „Dac-ar mai umbla încă pe pămînt şi ar veni la noi, I-ar place la noi?
- 18 -
Ar fi El mulţumit?"
De atunci, fie că vroia fie că nu, nu mai putea să scape de acel gînd; totdeauna îl mişca. Dacă se supăra în fierărie şi vroia să ocărască, nu putea s-o facă. Dacă vroia să scumpească munca făcută, nu mai putea. Dacă vroia să mintă pe cineva şi să-i promită că-i face treaba într-o săptămînă, pe cînd el avea nevoie de o săptămînă şi jumătate, nu mai putea. Iar dacă înşelase pe cineva, nu mai putea să doarmă, căci trebuia tot mereu să se gîndească: Dacă Isus ar veni, de Anicika ar fi mulţumit, la fel şi de tata - dar oare şi de mine? Aşa trecu iarna.
La începutul primăverii apăru un musafir mic în casa lor. El semăna cu tatăl şi mama lui şi le era drag amîndorura.
Adam nu mai putea să bată aşa de liniştit toată ziua în fierăria lui; trebuia cel puţin cînd şi cînd să se ducă în odaie ca să-şi vadă fiul. în orice casă din sat existau copii; nu era ceva nou că mai venea un copil.
Dar un copil se deosebeşte de altul! Cînd după vreo două săptămîni s-a sărbătorit la castel botezul nou-născutului boierilor, luni de zile se vorbi despre asta în Nimnitz şi Topolova. Se povestea că boierii îmbrăcaţi în haine splendide îşi aduseseră copilul în biserică, cît de mare fusese apoi masa de la botez şi că timp de cîte-va săptămîni doctorii tot veneau şi plecau, căci copilul era slăbuţ, şi la fel şi doamna contesă.
Mai tîrziu scoaseră copilul la plimbare în parc, şi totdeauna erau două, trei fete în jurul
- 19 -
lui. Domnul Rudohorsky nu îndrăznea să se a-tingă de el ca să nu-i facă vren rău, iar contesei îi era prea greu. Nu vroia să-l aibă în camera eij, ca să n-o deranjeze plînsul. In luna mai contesa trebui să meargă la băi. „Da, cucoanele astea!" spuneau femeile. „Una ca asta nu ştie niciodată ce bătaie de cap ai cu copiii".
- 20 -

3.

Era a doua duminică după Rusalii. Adam plecă cu tata după-amiază pe cîmp; ei

promisese-ră tîmplarului Matejak să se uite şi la semănătura lui de sub pădure. El era olog de piciorul drept şi nu putea să meargă singur.
Şi pentru că erau atît de aproape de pădure, intrară şi în ea. Krişko se aşeză la umbră, A-dam se sprijini de primul stejar, şi amîndoi se cufundară în gînduri.
Lui Adam i se părea că şi în pădure o linişte sărbătorească vestea că era duminică. Fluturi multicolori zburau din floare în floare; unul din ei se aşeză pe umărul tatălui.
„Ah", gîndi Adam, „dacă Anicika şi Janici-ko* ar fi aici, ce frumos le-ar sta acolo aşezaţi lîngă tata!" Dacă nu ar fi aşa de departe, ar lua-o imediat la fugă ca să-i aducă.
Oare meritase el atîta fericire de la Dumnezeu, să aibă o asemenea nevastă şi un asemenea fiu? El începu să cugete cum să-şi crească fiul; copilul îi părea prea bun ca să facă din el un fierar negru. „Dacă o să semene cu Krişko, îl trimit la şcoală, chiar dacă ar trebui să mă istovesc de muncă".
O coţofană croncăni pe copacul din apropiere ca şi cum ar fi vrut să rîdă de tînărul fierar. Firul gîndurilor i se rupse. Se aruncă pe pă-
♦Janicko ■ se pronunţă Ianiciko cu accentul pe prima silabă = Ionuţ, Neluţu.

mînt lîngă socru şi-şi sprijini capul în mîini:
„Tată!"
„Ce vrei, fiule?" îl întrebă acela şi-şi privi plin de dragoste ginerele.
„La ce te gîndeşti? Sîntem muţi ca doi oameni certaţi unul cu altul".
„Cîteodată nu ştii unde-ţi fug gîndurile. De cînd stăm aici, mi-am amintit de multe lucruri din copilărie pînă azi. Mă gîndeam ce viaţă uşoară v-a dat Domnul şi că dacă continuaţi să munciţi ca şi pînă acum, chiar dacă ar veni vremuri grele, dacă nu-L părăsiţi pe Tatăl ceresc, o să vă meargă tot mai bine. Chiar dacă mai îngăduie cîte ceva, dar niciodată nu-i lasă pe ai Săi.
Am văzut-o de atîtea ori în viaţa mea. Casa mi-a ars complet şi nu ştiam încotro să ne îndreptăm; tata era slab, mama bolnavă. Nici nu-ţi pot spune cît de grea ne era; dar Dumnezeu ne-a ajutat de ne-am ridicat iarăşi.
Cînd m-am căsătorit, în afară de Dumnezeu şi de cele patru mîini ale noastre, împreună cu Susanka mea nu aveam nimic. Cu toate că Tatăl nostru ceresc ne-a încredinţat şase copii, n-am cunoscut un asemenea necaz ca vreunul din ei să rămînă vreodată flămînd. Pe toţi i-am crescut; dar cînd era vreunul din ei destul de mare ca să ne poată ajuta, Dumnezeu îl lua la Sine".
Un oftat adînc întrerupse cuvintele bătrînu-lui; îi era greu să povestească despre asta.
„Tată, cum aţi putut supravieţui? Eu unul n-aş

fi putut!" fu de părere Adam şi se ridică în capul oaselor.
„Să nu supravieţuieşti? O, fiul meu, omul trebuie să-şi trăiască viaţa după cum voieşte Dumnezeu. Cînd primul meu fiu a fost pe moarte, cîrteam împotriva lui Dumnezeu că mi-1 ia. Am cerut la biserică să se roage pentru el, am chemat doctorul, am făcut tot ce am fost sfătuiţi - dar degeaba. Dacă nouă ne era drag, lui Dumnezeu îi era şi mai drag; şi El 1-a luat.
Şi aşa i-a luat şi pe ceilalţi. Cînd Ondrişko* s-a întors bolnav de la lucru, am ştiut că nu mai exista ajutor pentru el. ‚Tată', a spus el, ‚ce crezi, o să scap din asta?'
Mie îmi era inima grea, dar mă gîndeam: de ce să i-o ascund? Doar el nu se duce în străinătate, ci la Dumnezeu, care ni 1-a dăruit.
‚Nu, fiule', am spus eu. El mi s-a aruncat pe gît şi a plîns.
‚Nu plînge, Ondrişko; ştii tu ce spune Fiul lui Dumnezeu: Cine crede în Mine, are viaţa veşnică'.
‚Ştiu, tată, nu plîng pentru mine, numai pentru voi; cine o să îngrijească de dumneata şi de Anicika dacă noi toţi v-am părăsit?'

‚Domnul Se va îngriji, fiul meu drag!'
Şi vezi, El S-a îngrijit cu adevărat de mine şi de Anicika. El mi-a luat la Sine fiii, şi pentru ei mi te-a dat pe tine. Tot ce face Dumnezeu e bine făcut; chiar dacă nu-L înţelegem, El ne
*Ondrisko = Andrişko - diminutiv de la Andrei - 23 -
înţelege".
„Dumnezeu să mă păzească să nu trec prin ce-ai trecut dumneata!"
‚Dacă e voia lui Dumnezeu, o să treci şi tu".
„Eu nu cred că omul se poate obişnui cu nenorocirea".
„Nenorocire? Fiule, prin ceea ce am trecut cu Susanka mea n-a fost nenorocire".
„N-a fost nenorocire?"
„Nu, cînd eşti mulţumit, sărăcia şi munca nu sînt aşa de rele cum cred oamenii. Iar că ne-au murit copiii? Ei erau doar cuminţi, ne respectau, ne ajutau cum şi cît puteau; ei ne-au răsplătit dragostea părintească, şi fiecare a trăit după voia lui Dumnezeu. Asta nu-i nici o nenorocire.
Cunosc părinţi care nu şi-au crescut copiii nici pentru Dumnezeu, nici pentru ei, ci pentru lume. Aceasta este o nenorocire, cînd fiul se ruşinează de tatăl lui sau produce necaz părinţilor. Am cunoscut pe unii care erau plini de mîndrie; ei vroiau să facă din copiii lor nişte domni. Le-a şi reuşit; dar n-ar trebui să întrebi pe un asemenea fiu unde trăieşte tatăl lui".
Vorbele tatălui îi băgară lui Adam un cui în inimă; el sări în picioare, se sprijini de un copac şi spuse rar:
„Totuşi nu e ceva rău dacă un părinte se îngrijeşte ca fiului să-i meargă mai bine decît i-a mers lui!"
„Nu este, fiule; au existat destui preoţi sau pastori şi feluriţi domni care s-au tras de la ţa-
- 24 -
ră. Eu vorbeam numai de cei nereuşiţi, rataţi. Cine poate şi cine-şi doreşte ca fiului să-i meargă mai bine decît lui, şi cine se încumetă să aibă un fiu şi să nu-l aibă pentru sine, face bine dacă-l trimite la şcoală. Numai un lucru este rău: părinţii îşi trimit copiii la şcoli şi vor totuşi să-i aibă pentru ei".
„Ei tot ai lor rămîn, chiar dacă se stabilesc în altă parte".
„Da, dar cu cît mai învăţat devine fiul, cu atît mai neînvăţat vei părea tu. El va învăţa alte limbi şi obiceiuri străine. Nu-i va mai place să mănînce cu tine şi cu ai tăi din acelaşi blid. Pentru el nu mai merge, căci nu mai aparţine clasei tale. El are alte griji decît tine; nu vă mai puteţi plînge necazurile unul altuia. Dacă se stabileşte undeva, trebuie să aibă imediat trei camere mobilate, pe cînd tu stai cu toată familia într-una singură.
Totdeauna mă gîndesc aşa: cine-şi trimite fiul la şcoli, face poate oamenilor un bine, căci a-vem nevoie de oameni deştepţi şi învăţaţi; dar pentru el fiul lui este ca şi îngropat".
„Ei, dar mi-ai zis-o, tată! Şi eu mă gîndeam să-l trimit pe Janiciko la şcoli cînd va fi mare".
„Janiciko?" se sperie bătrînul. „Fă ce crezi, fiule, dar fereşte-te de mîndrie şi nu te gîndi că va fi mai fericit dacă este un domn!"
„Nu va mai trebui să asculte de fiecare aşa cum trebuim noi".
Krişko clătină din cap. „Asta nu-i adevărat,
- 25 -
fiule. Tu-ţi faci lucrarea, o dai cui îi aparţine şi-ţi primeşti plata; plăteşti impozitele şi ai pace; nimeni nu-ţi poate apoi porunci decît nu-mai Dumnezeu. Trăieşti cum ştii şi poţi; dar un asemenea domn trebuie să se uite în toate părţile. Trebuie să se chinuie în

şcoli, şi cînd e gata, nu ştie ce să facă. De mulţi trebuie să asculte, doar ca să primească un loc de muncă şi să poată trăi".
Pe drumul de întoarcere spre casă Adam se gîndi mult la cuvintele tatălui. Dintr-odată nu-i mai plăcea ca fiul lui să se chinuie aşa în şcoli şi apoi să trebuiască să se milogească după pîi-nea lui la cine ştie cine. Nu, el să fie obişnuit de cînd e mic să-şi cîştige din greu pîinea, şi mai fericit ca noi n-are nevoie să fie.
Nu mai zăboviră mult timp. Soarele apunea, şi mai aveau de făcut o bucată bună de drum. Adam putea s-o străbată uşor, dar tatăl era de o vreme slab de picioare.
„Ah, ce frumoasă-i lumea!" spuse Adam. El se uită peste ogoare, păşuni şi păduri pînă spre sat. „Mai că nu-ţi vine să crezi că pînă nu demult totul era îngheţat".
„Vezi tu, fiule", se bucură Krişko, „există aşa mulţi oameni care nu cred că dincolo de mor-mînt există o viaţă nouă, deşi Fiul lui Dumnezeu a spus totuşi: ‚Şi Eu îl voi învia în ziua de apoi!' Ei nu vor să creadă că omul, odată ce a ajuns ţărînă, poate să trăiască mai departe".
„Pînă nu demult nici eu nu credeam", spuse Adam gînditor; „şi nici acum nu ştiu cum ar

putea fi. Tată, nu te-ai îndoit niciodată?"
„Bineînţeles că şi eu m-am îndoit, fiule; căci şi eu vroiam să înţeleg ceea ce numai Dumnezeu înţelege. Dar cînd Domnul mi-a luat un copil după celălalt, atunci inimii rănite i-a fost uşor să creadă că ei nu sînt pierduţi pentru totdeauna; că o să-i văd odată şi că o să vorbesc cu ei ca şi altădată. Aşa m-a învăţat Dumnezeu să cred. De aceea spun: ce face Dumnezeu este bine făcut! Dar acum, Adam, o să merg mai încet; tu grăbeşte-te să ajungi la Anicika; să nu se simtă singuratică fără noi".
Adam ascultă de tatăl ca totdeauna, dar dacă s-ar fi uitat înapoi şi ar fi văzut cît de greu se tîra tatăl mai departe, ar fi făcut cu siguranţă cale întoarsă.
Krişko ajunse la un păr sălbatic care stătea singuratic pe cîmp, se aşeză pe o piatră de hotar şi-şi sprijini capul în mîini. Simţea în trupul lui că putea spune ca Iov: Mă duc pe calea pe care nu mă voi mai întoarce.
Krişko se ridică şi o luă încetişor spre sat. îi părea rău că trebuie să-şi părăsească copiii lui buni şi că le produce durere; dar cine nu merge bucuros acasă la Tatăl cel bun, care S-a îngrijit de el în toată viaţa lui, care i-a iertat totul şi care i-a iubit atît de mult pe oameni încît a jertfit pentru ei pe Prea Iubitul Său Fiu? Cine nu ar vrea bucuros să-L vadă pe Isus, Mielul care poartă păcatul lumii? Bătrînul îşi scoase pălăria şi spuse încetişor:

Cristos e a mea viaţă Şi moartea mi-e cîştig. Deplin viaţa-mi I-am dat-o, De-acum eu pot muri.
Ochii slabi ai bătrinului rătăceau departe peste munţi spre cerul roşu al amurgului.
Fericit eu plec de-aici La El, al meu frate; Ce m-aşteaptă în cer sus, în eternitate.
Cruce, frica şi nevoi Prin El am biruit. Şi-n rănile Lui sfinte, Cunună am primit.
Cum se uita el aşa, faţa îi devenea tot mai veselă. El rosti tare, ca şi cum ar vorbi cu cineva:
Cînd nu mai am putere, şi cînd răsuflu greuş, Cînd nu mai pot a spune Ia-mi Tu suspinul meu!
Cînd inima şi gîndul încep să şovîie, Un muc de luminare Ce-abia mai pîlpîie,

Atunci încet şi liniştit Ca să adorm mă laşi, Cum este a Ta voie, Cînd vine al meu ceas.

în Tine, ca în viţă Vreau să fiu mlădiţă; Şi-atunci cu Tine trăiesc, In raiul cel ceresc.
în sat începură să bată clopotele.-
Adam şi Anicika se duseră în întîmpinarea tatălui pentru că întîrzia aşa de mult. Aproape că îl purtară pe braţe pînă acasă şi-1 puseră speriaţi pe pat. Ei se mîngăiau cu gîndul că el se va odihni pînă în dimineaţa următoare, dar degeaba. în zori Krişko vru să se scoale, dar nu mai putea.
„Copiii mei", vorbi el plin de dragoste, „du-ceţi-vă acum la treburile voastre, eu stau liniştit în pat".
Ei îl ascultară şi se duseră, dar veniră tot mereu ca să vadă dacă nu are nevoie de ceva. Aşa trecu timpul pînă miercuri.
Miercuri veni bătrîna Matejak; ea şezu o vreme lîngă bolnav şi spuse apoi lui Adam: „Fiul meu, n-am vrut să-i spun Anicikăi, dar ţie îţi spun: pregătiţi-vă, căci tatăl nu mai are mult".
Adam aruncă fierul jos şi o privi pe femeie ca buimăcit; nu răspunse nimic, ci fugi la socru:
- 29 -
„Tată, spune-mi adevărul, ce te doare, unde? Te-ai plîns bătrînei Matejak şi nouă nu ne spui

mc".
„Nu m-am plîns, fiule, şi de ce eşti atît de speriat? Doar sînt un om bătrîn şi am trăit destul de mult lîngă voi. Lăsaţi-mă acum să mă duc la ceilalţi care au ajuns acolo înaintea mea!"
„Nu, tată, doar nu eşti aşa bolnav, sînt şi cazuri mai grele. Aduc doctorul, tocmai a trecut spre castel".
j,Nu te du, fiule, nu-ţi mai fă cheltuieli!"
In zadar se împotrivi bătrînul; veni şi Anici-ka, află despre ce era vorba şi-i aduse bărbatului ei hainele.
Krişko văzu cît de întristaţi sînt copiii lui; dar cum să nu asculte cînd îl chema Dumnezeu? Adam se grăbi atît de mult încît nici nu ştiu cum se găsi dintr-odată în grădina minunată. Nu departe de castel trebui să se oprească. Sub un arţar văzu un cărucior de copii şi în el un prunc care se ridica în sus sprijinit în mî-nuţele lui. Adam se gîndi imediat la Janiciko. „Nici lui nu i-ar strica un asemenea cărucior, dar nu l-aş lăsa să stea aşa singur în el! Dacă copilaşul reuşeşte să se ridice în picioare, poate să cadă în afară cu capul în jos". Atunci micuţul se încurcă cu picioruşele şi-şi strîmbă guriţa într-un plîns amarnic.
Tînărul fierar nu se putu opri să nu ajute copilul. Acesta se uită la el cu ochişorii lui negri şi zîmbi. Tînărul fierar îl luă în braţe, îi aranja
- 30 -
pernele în cărucior şi îi spuse o poveste ca şi lui Janiciko.
„Ce faci cu copilul meu?" îl repezi cineva din spate. Adam se întoarse şi văzu în faţa lui un domn impunător cu faţa serioasă. Ştiu imediat al cui copil îl ţinea el în braţe. El salută şi spuse fără înconjur:
„De ce îl lăsaţi singur? Dacă n-aş fi venit, copilaşul ar fi căzut din cărucior".
„Singur?" Domnul vedea de abia acum că prin jur nu era nici ţipenie de om. „L-au lăsat singur", murmură el, „iar eu am citit şi am crezut că doarme".
Adam puse copilul în cărucior şi acesta luă păpuşa de cauciuc din mîna lui Adam şi îi rîse. Tatăl, bucuros de rîsul copilului, vorbi cu el.
„Eşti căsătorit?" Cu aceste cuvinte boierul se adresă din nou lui Adam.
„Da".
„Şi ai copii?"

„Da, un băiat, doar puţin mai în vîrstă ca al dumneavoastră".
Faţa serioasă a bărbatului se lumină. „Veniţi cu toţii la mine?" întrebă el deja mai prietenos.
Adam se întrista; îşi aduse aminte de tatăl lui. El povesti ce-1 adusese acolo.
„Aşa, deci tu eşti fierarul meu Dubravsky; ei bine, doctorul este aici, îl voi trimite. Nici nu ştiam că ai un tată".
„Este socrul meu", răspunse Adam. El îi mulţumi boierului şi spuse că trebuie să se grăbească spre casă; dar nu putea pleca înainte

de a-şi lua rămas-bun de la micuţ.
„Bunul Dumnezeu să-1 binecuvinteze şi să-1 ţină!" îi ură fierarul şi plecă.
Boierul se uită gînditor după el. De multă vreme nu mai credea în Dumnezeu. îi plăcu de tînărul fierar drăguţ şi de felul lui deschis de a fi. Bucuros ar fi stat mai mult de vorbă cu el; căci rar găseşti în lume un om în ai cărui ochi vezi că nu vrea să înşele pe cineva.
Doctorul îl ajunse pe Adam din urmă cu trăsura; fierarul fu poftit să se urce, astfel că a-junseră repede acasă.
Doctorul era încă tînăr.
„Ce-i lipseşte bătrînului tău?" întrebă el. A-dam se uită la el. încă nimeni nu-i zisese aşa tatălui lui. „Nu ştiu", răspunse el şi povesti cum au ieşit duminică pe cîmp şi de atunci tatăl lui a trebuit să zacă în pat.
„Şi el este tatăl tău?"
„Socrul meu, domnule doctor".
„Şi de ce vă faceţi aşa mari griji cu el? Trebuie că e un socru neobişnuit! Crezi că vei primi mulţi bani de la el?"
Dacă Adam nu s-ar fi reţinut, ar fi sărit din trăsură, într-atît îi era de neplăcut că omul acesta trebuia să vină în casa lui. Nu-i dădu nici un răspuns.
Doctorul îşi aprinse o ţigară, oferi una şi tî-nărului fierar, spunînd: „Aprinde-ţi şi tu una!"
„Mulţumesc, nu fumez".
„Nu? De ce?"
„Banii se cîştigă greu; la ce să-i mai suflăm

în vînt?"
„Un gînd bun. Dar poate nu-ţi dă voie bătrî-nul şi nevasta ţi s-ar urca în cap!"
Asta fu prea mult pentru Adam. „Domnule doctor!" începu el - dar trăsura se opri în faţa fierăriei. Adam se stăpîni şi-1 conduse pe doctor la tatăl; apoi trebui să se ducă în fierărie ca să preia unele lucrări. Cu doctorul se întîlni iarăşi în curte.
„Trimite pe ucenic la mine ca să aducă un leac; să-i dai din el cîte o lingură plină tot la două ceasuri, asta-i numai pentru uşurare şi pentru somn".
„Şi ce are tatăl?"
„Un om istovit prin muncă, dureri nu are, va adormi liniştit; pregătiţi-vă la orice!"
„Cum îmi spunea mie asta", se gîndea A-dam, „e aşa de tînăr şi totuşi are o inimă de piatră".
El înţelegea acum cuvintele tatălui: „Cu cît va deveni mai învăţat, cu atît mai neînvăţat vei fi tu". Cu boierii nu ar vorbi aşa, dar despre noi crede că sîntem din lemn. Era deci adevărat că cei care au fost la şcoli nu ar respecta un om ca el.
Ucenicul aduse leacul, dar Krişko nu vru să-1 ia.
„Dacă l-aş lua", spuse el, „aş fi ca buimăcit; copii, lăsaţi-mă să mor cu mintea clară".
Aşa că îl lăsară în pace.
Krişko îşi puse la punct actele şi se împacă încă o dată cu Dumnezeu şi cu oamenii.

Era în seara de vineri, cînd el îi rugă pe copii şi pe femeile care veneau la el să-i cînte: „Pe Isus al meu, eu nu îl las!" şi „Ce face Dumnezeu e bun făcut!"
Apoi dori ca Adam să-i citească un capitol din cartea de meditaţii. Pentru ziua aceea textul suna: „Dar noi, după făgăduinţa Lui, aşteptăm un cer nou şi un pămînt nou, în care locuieşte neprihănirea".
El se rugă împreună cu copiii lui şi le mulţumi pentru dragostea lor. îl îmbărbăta în mod deosebit pe Adam să rămînă în dragoste şi să nu părăsească pe Dumnezeu. îi binecuvîntă pe toţi, şi pe Tomas şi pe ucenic.
Apoi vru să doarmă puţin. Şi curînd adormi senin.
Anicika şi Adam îi pregătiră tatălui o înmor-mîntare cît de bine putură. Fiecare care putu luă parte la înmormîntare.
Bătrînul Krişko trăise în lume spre slava lui Dumnezeu. El slujise pe Dumnezeu şi pe oameni şi se duse acum într-acolo unde fiecare îşi primeşte răsplata.
^ „Nu plînge!" spuse Adam nevestei lui, cînd se întoarseră în casa goală, „tatălui îi este veşnic bine; şi noi vom merge odată la el. Acum ne avem încă unul pe altul, şi-l avem şi pe Jani-ciko".

4.

Toată iarna aceea Adam citi mult în Cuvîntul lui Dumnezeu. Cu cît se adîncea mai mult în el, cu atît mai clar recunoştea că nu putea să-I placă lui Dumnezeu cum trăiau oamenii.
Ei mergeau la biserică şi ascultau, dar nu făceau după Cuvîntul Lui.
Adam se gîndea deseori: „Dumnezeu vede totul, aude totul; cum poate să rabde aşa ceva?"
în iarna aceea nu mai veniră femeile să toarcă la casa fierarului, şi nici bărbaţii. Krişko nu mai era acolo, şi nimănui nu-i plăcea să-l audă pe Adam cum îi îndeamnă să nu înjure, să nu vorbească murdar, să nu folosească rău Numele lui Dumnezeu. El era tînăr; de aceea se su-părară că vrea el să-i înveţe.
Femeile mai adăugară că Anicika e mîndră, căci nu se duce nicăieri în vizită, nici peste săptămînă nici duminica; că stă numai lîngă bărbatul ei şi-şi îngrijeşte copilul. Dar nu era aşa. Anicika avea mult de lucru în casă, în grădină, în grajd şi pe cîmp. Tomas o ajuta bucuros; făcea orice treabă putea în locul ei. El trăia cu ei ca un frate mai tînăr. în timpul iernii Anicika îl învăţă să scrie şi să citească, lucru început de tatăl ei în iarna dinainte. El îi era foarte recunoscător pentru aceasta.
Cînd Anicika era gata cu treaba, se bucura că poate vorbi cu bărbatul ei. Duminica mergeau

împreună pe cîmp, iarna şedeau împreună cu Tomas şi cu ucenicul lîngă soba caldă. Femeile o invidiau pe Anicika pentru că trăia în aşa pace cu bărbatul ei. Ele se înţeleseră o-dată una cu alta şi o trimiseră acolo pe bătrîna morăriţă ca să iscodească. Ea o găsi pe Anicika la muls, în timp ce Tomas pregătea nutreţul. El tocmai îi povestea a-muzat ceva, şi ea îi zîmbea prietenos. Tomas îşi lăudă stăpîna că-i cumpărase iarăşi în iarna aceea un şal şi că-i adusese de la tîrg o şapcă. Tot ce ştia el bun despre ea aminti el bătrînei, chiar şi faptul că-l învăţase să citească.
Curînd se pălăvrăgea mult în sat pe tema asta. Oamenii îl făceau prost pe Adam şi spuneau că nevasta lui Anicika are un iubit în casă; pe Anicika o bîrfeau din răsputeri. „Vrea să fie o sfîntă, şi acum este aşa una!"
în sfîrşit îi ajunse şi lui Adam la urechi, şi niciodată n-ar fi crezut dogarul Lany că Adam e aşa de puternic; se pomeni zburînd din fierărie fără să ştie cum. „Vrei să intri

în casa mea şi să-mi insulţi nevasta?" strigă Adam în urma lui. „Să nu te mai prind pe aici!"
Lany l-ar fi dat pe fierar în judecată, dar nu avea martori; în orice caz nu se va mai duce a doua oară la Adam ca să-1 îndemne să fie mai atent la nevastă-sa.
Adam aruncă ciocanul şi fierul, îşi luă şapca şi ieşi pe cîmp. Nu se putea stăpîni, aşa era de supărat. El ştia doar cel mai bine ce nevastă bună şi credincioasă avea în Anicika lui şi că

nu se putea găsi uşor una care să-i semene. Şi acum tot satul vorbea urît despre ea pentru că primise un om sărac şi-1 îngrijea ca pe propriul ei frate. Dacă ar fi spus ceva despre el, i-ar fi putut ierta mai uşor; dar despre ea!
„Dar", se gîndi Adam, după ce se mai linişti puţin, „ca oamenii să nu-i mai facă nedreptate Anicikăi, oare n-ar trebui să-1 izgonesc pe Tomas? Acum are haine, a învăţat bine meseria, orice fierar îl poate lua şi plăti bine".
Dar nu se gîndea că dacă i-a da drumul lui Tomas ar întări doar pe oameni în părerea lor că de aceea 1-a izgonit pentru că 1-a găsit vinovat.
Intră drept înainte în curte. Tomas arunca jos paiele din pod. Adam îl privi. Ce tînăr drăguţ se făcuse de cînd venise la ei!
Anicika tocmai ieşea din grajd şi aşternea un cearceaf pe pămînt.
„Aruncă-mi jos nişte nutreţ, Tomas!" îi strigă ea în sus.
Adam simţi o împunsătură la inimă. Se uită o vreme la cei doi, apoi se întoarse şi, fără să spună un cuvînt, se duse în cămăruţa socrului.
Acolo îşi puse capul pe masă şi aşa ar fi vrut să-şi plîngă de milă.
Ce gînd groaznic îl copleşea!
„Anicika este aşa de drăguţă, şi cum îmi place mie, de ce nu i-ar place şi lui?" se gîndi el.
„Chiar dacă era un vagabond şi un cerşetor şi de abia la noi s-a făcut om aşezat, totuşi şi el are o inimă ca mine. Dar ea este nevasta mea.

Aşa îmi vine să-1 arunc jos din podul cu fîn".
Adam simţea că era într-adevăr în stare s-o facă. Acum îi părea într-adevăr rău. El se ruşina la gîndul că Domnul Isus văzuse nevinovăţia lui Tomas, dar şi că el îl nedreptăţise pe Tomas în inima lui şi că ar fi vrut **să-1** omoare.
Peste sufletul lui se lăsă o povară grea; de a-bia se stăpîni încît să nu se observe nimic în timpul cinei.
După cină se duse în fierărie. începu să lovească cu ciocanul; săreau scîntei, flacăra lumina pereţii înnegriţi precum şi faţa tristă a tînărului fierar.
Tomas intră şi el; se uită mirat la meşter şi nu se putu opri să nu-1 întrebe:
„Unchiule, ce vă lipseşte?"
Adam tresări şi lăsă fierul în flacără.
„Aici eşti, Tomas? Vroiam să te întreb", rosti el încet, „cînd socoteşti să pleci de la noi?"
„De la dvs.?" Inima lui Tomas stătea să se o-prească de spaimă; „şi de ce ar trebui să plec de la dvs.'?"
„Tu nu eşti calfa mea şi plată nu pot să-ţi dau", spuse Adam prietenos, dar nu se uita la Tomas. „La mine nu poţi pune nici un ban deoparte. Ştiu că fieraruldin satul nostru te-ar lua imediat dacă i-aş scrie; ţi-ar merge bine acolo. Trebuie să te gîndeşti curînd la viitorul tău".
„Ce v-am făcut, unchiule, că vreţi să mă izgoniţi? Nu vă ascult destul? Dacă aţi găsit ceva greşit în mine, pedepsiţi-mă, dar nu mă trimi-

teţi de aici! înainte de a veni la dvs., nu eram un om aşezat. Tot ce pot să fac m-aţi învăţat dvs.; mai degrabă aş vrea să mănînc aici pîinc uscată decît carne în altă parte. Haine am doar acum; mi-aţi mai dat nişte haine de la unchiul care a murit şi pe care le voi repara; nu mai e nevoie să-mi daţi nimic în viitor, numai nu mă trimiteţi de la dvs.!" îl rugă bietul Tomas. Lacrimi de frică îi ţîşniră din ochi; el se uita la meşterul care tăcea.
„Ah, ce-am făcut că vreţi să mă daţi din casă?" Adam se uită la cel care se jeluia aşa şi oftă adînc.
„Tu nimic, ci eu!" aşa ar fi vrut să spună. El vedea deja că Tomas e complet nevinovat. Oamenii îl nedreptăţeau şi la fel şi el. „Ţi-am mai spus că la noi nu vei pune nimic deoparte; căci în afară de mîncare şi haine nu pot să-ţi dau nimic", răspunse el cu seriozitate; „dar dacă eşti mulţumit cu asta şi nu vrei să pleci, poţi să ramn .
„Ce bun sînteţi, unchiule!"
Mulţumirea lui Tomas arse sufletul lui A-dam; îl ardea pentru că n-o putea mărturisi nici luiz nici Anicikăi. Lor nu, doar lui Dumnezeu. In aceeaşi noapte se simţi pentru prima oară cum ar trebui să se simtă un păcătos cînd stă în faţa judecăţii lui Dumnezeu şi imploră iertare, dar şi ce simte apoi unul cînd 1-a iertat Dumnezeu, cînd sîngele lui Isus Cristos i-a spălat toate păcatele.
Din ziua aceea Adam nu se mai îngriji de

vorbele oamenilor. El trăi aşa cum o cerea Dumnezeu de la el; căci ştia că dacă ar mai veni iarăşi o asemenea nevoie peste el, nu l-ar putea ajuta nici un om. Tomas rămase în fierărie. Ei se îngrijiră de el ca de un frate mai tî-năr. Oamenii încetară să mai clevetească; aşa cum vorbiseră, aşa trebuiră şi să înceteze iarăşi.
Observară cu încetul că Adam de cîtăva vreme devenise mai prietenos cu fiecare, li se părea mult mai afectuos ca înainte. El avea cîte un cuvînt prietenos pentru fiecare; nimeni nu-1 mai putea acuza de mîndrie.
El nu mai îndemna şi mustra pe oameni, dar cînd amintea vreodată despre Fiul lui Dumnezeu, ochii îi străluceau de bucurie. Oamenii nu se mai duceau în fierărie numai după obiecte, ci şi după poveţe.
Odată îl întîlni pe Lany. Dogarul se opri şi aşteptă ce va spune Adam. El avea deja pregătit un sac plin de ocări.
„Lany", începu Adam, „ultima oară nu ne-am purtat frumos unul cu altul; mi-ai făcut mie şi soţiei mele multă nedreptate, dar ar fi trebuit să te iert, aşa cum te iert acum, şi te rog, iartă-mă şi tu pe mine!"
La asta nu se aşteptase Lany. „Adam", se bîl-bîi el, „intenţia n-a fost aşa de rea; dar ai dreptate, au fost vorbe urîte, şi dacă nu s-ar amesteca femeile bătrîne în toate, n-ar mai exista păcat".
Adam clătină din cap: „Păcatul este în noi.' îl

recunoşti doar cînd arde ca o şură aprinsă. Dar e bine că, atunci cînd cineva a păcătuit, avem la Dumnezeu un Mijlocitor, pe Isus Cristos cel neprihănit".
Cei doi bărbaţi îşi strînseră mîinile; lumea n-o să afle ce se întîmplase între ei.

5.
O frumoasă zi de vară era pe sfîrşite. Adam
tocmai sfîrşise cu potcovitul cailor şi se afla în faţa fierăriei, cînd trecură căruţaşii. El se uită îndelung după ei.
„Adam, hai la masă!" strigă Anicika. „Tata papu!" se auzi şi o voce drăguţă de copil.

„Imediat, Janiciko!"
El se întoarse ca să intre înăuntru cînd pe uliţa principală se iscă un nor de praf şi înaintea fierăriei se opri o trăsură.
„Calul şi-a pierdut o potcoavă", strigă din trăsură domnul Rudohorsky; „ce bine că eşti afară, bate potcoava imediat, că mă grăbesc!"
Adam intră ca să aducă potcoava - restul avea afară; el rugă să fie deshămaţi caii.
„Am pierde prea mult timp cu asta; lasă-i aşa că o să stea!", se împotrivi boierul.
Adam văzu că cei doi cai erau tineri şi focoşi, ei fornăiau şi săreau îndată ce se apropia cineva de ei. Calul respectiv nu lăsă să i se ridice piciorul.
„Nu-1 pot potcovi aşa, dacă nu-1 deshămaţi".
„Trebuie s-o faci aşa, eu o să-1 ţiu de frîu; ar fi culmea dacă noi trei n-am scoate-o la capăt".
Adam aduse fierul, îl aşează şi-1 fixă tare cu lovituri de ciocan; atunci zbură deodată, mînat de vînt, un mănunchi de scaieţi prin faţa cailor; aceştia nechezară, se cabrară, unul din ei se smulse din strînsoarea fierarului şi-1 aruncă

într-o parte; oiştea îl răsturnă pe vizitiu, şi caii o luară la goană într-un galop sălbatic. Se opriră într-un şanţ, zdrobiră acolo trăsura, îşi pierdură stăpînul, smulseră oiştea şi năvăliră apoi în parcul Nimnitz.
Vizitiul se ridică grăbit de jos şi alergă din toate puterile după trăsură, dar n-o mai putu ajunge.
El văzu cum zdrobiră caii trăsura şi fugi spre stăpînul lui. Acesta zăcea leşinat pe o grămadă de pietre, iar din cap îi curgea sînge. Vizitiul strigă după ajutor la oamenii care coseau iarba în apropiere.
Dintr-o scară fu făcută repede o targa; aşa îl duseră pe boier pînă acasă. Cît se grăbise el, şi acum nici nu ştia măcar cum se întorcea înapoi. Dar era bine că doctorii erau la îndemînă.
El îşi rupsese mîna stingă şi avea la cap o rană; era peste tot strivit. îşi veni în fire o clipă şi doctorului i se păru că spune: „Vedeţi de fierar". Se trimise la oraş după o infirmieră. Chiar dacă boierul s-ar însănătoşi, ar dura totuşi mult pînă să se refacă deplin.
Doamna contesă fu luată de contesa Z., ca să nu se îmbolnăvească şi ea. Doctorul prescrise-se aşa; în fiecare zi i se va telegrafia cum îi merge boierului.
în castel se făcu tăcere: muzica, cîntatul şi dansul încetară. Dar şi într-un alt loc se făcu tăcere şi tristeţe.
Speriată de marea gălăgie, Anicika fugi afară din casă, văzu caii luînd-o la goană, îl văzu pe

vizitiu fugind şi - în clipa următoare i se făcu negru înaintea ochilor. Nu departe de fierărie zăcea Adam al ei.
„Adamko!" strigă ea, îi ridică capul şi-i şterse de pe faţă praful amestecat cu sînge.
El deschise ochii. „Anicika, ce s-a întîm-plat?"
„Nu ştiu, Adamko; bine că trăieşti! îţi curge sînge din cap, trebuie că te-ai lovit!"
„Nu plînge, Anicika!" Adam vru să se scoale dar nu putu.
„Te rog, Anicika, adu-mi apă şi cheamă-1 pe Tomas", o rugă el.
Tomas venea deja, speriat de ţipătul stăpînei, fără să fie chemat. Ei îl duseră pe meşter cu ajutorul ucenicului în odaie.
II spălară şi-1 dezbrăcară. La cap avea o rană şi într-o parte o pată neagră.
Ucenicul fugi după bătrîna Matejak; înainte ca ea să vină, pe fierar îl scuturară frigurile. El o trimise afară pe Anicika ca să-i aducă nişte lapte.
„Mătuşă", spuse el femeii, „am potcovit calul domnului Rudohorsky. El nu vroia să-i

desha-me, caii s-au speriat, unul m-a lovit la cap şi aici într-o parte, unde s-a umflat tare; de durere m-au luat frigurile. Nu o părăsi pe Anicika mea; tare s-a mai speriat săraca".
„Fiule, e o treabă urîtă; trebuie să-ţi punem buruieni de leac; mă duc imediat să-ţi aduc cîteva".
Femeia aduse buruienile şi le puse. Dar cum
- 44 -
pînă a doua zi umflătura crescu şi mai tare şi se înnegri mai mult, fu de părere să fie chemat doctorul.
La început Adam nu vru, şi Anicika trebui să se roage de el multă vreme. „Adamko, trebuie că ţi-e tare rău", se îngrijoră ea.
El o mîngăie pe faţă. „Ştii tu, Anicika, ce obişnuia să spună mereu tata? ‚Ce face Dumnezeu e bine făcut; chiar dacă nu-L înţelegem totdeauna pe Dumnezeu, El totuşi ne înţelege totdeauna'. De aceea aveam nevoie şi de boala aceasta şi de chinul tău împreună cu mine, ca să arătăm dacă vrem să-I rămînem credincioşi, chiar şi în ceasuri rele".
„Mai bine ar fi venit asupra mea; aş fi răbdat bucuros totul, numai să nu ai tu dureri aşa mari!" spuse ea suspinînd.
„Asta ar fi fost şi mai rău pentru noi; ce-am fi făcut noi fără gospodină? îţi aduci aminte atunci cînd s-a născut Janiciko? Mulţumesc lui Dumnezeu că a durat numai cîteva zile, şi era aici şi tata - totuşi de abia ne-am descurcat. Dacă îmi ajută Domnul să mă ridic, vom avea o bucurie cu atît mai mare".
Veni doctorul; astăzi nu mai făcu glume, ci-1 consultă pe fierar. Anicika trebui să-i povestească ce se întîmplase, căci Adam era prea slăbit pentru aceasta.
„Şi nu eşti mînios pe domnul Rudohorsky că te-a aranjat aşa?" întrebă doctorul.
Adam deschise ochii: „Nu, iertaţi şi vi se va ierta!".
- 45 -
„Ei, nici nu trebuie să te mînii pe el; căci ţie ţi-a făcut rău, dar pe el aproape s-a omorît". Adam şi Anicika aflară acum totul.
„Bietul domn Rudohorsky!" oftă Adam.
„Şi doamna contesă a plecat?" exclamă Anicika şi-şi împreună mîinile.
„Trebuia; am trimis-o de acolo ca să nu se îmbolnăvească şi ea".
„Ah, pe mine nu m-aţi fi putut duce vie de aici; şi chiar dacă aş fi aşa de bolnavă încît să nu pot merge, pe genunchi aş veni la Adam".
Doctorul se uită la Anicika cu o privire prietenoasă. El stătu îndelung de vorbă cu cei de la fierărie şi îi instrui pe Anicika şi pe Tomas cum să facă compresele, cum să ridice bolnavul şi să-i îndrepte pernele. Adam îl rugă pe doctor să-1 ierte că 1-a nedreptăţit odinioară în gîndurile lui.
Cînd dctorul plecă şi Anicika îl conduse afară şi-1 întrebă îngrijorată ce credea despre A-dam, el încreţi fruntea.
„Dacă îl îngrijeşti bine zi şi noapte, îşi va reveni; dar trebuie să ştii că va dura mult, pentru că este grav rănit. Mîine voi veni iarăşi! Nu te mai uita la mine aşa de speriată şi nu plînge de faţă cu el; nu-i mai fă griji, căci are destul de făcut cu ale lui. Un altul în locul lui ar fi urlat de durere".
Doctorul deja plecase de o vreme, şi Anicika mai auzea încă îngrozitoarele cuvinte. „Trebuie uneori să-ţi calci pe inimă", obişnuia tatăl să spună. Asta vroia ea să facă acum;
- 46 -
vroia să-1 ajute pe Adam să-şi suporte durerile, şi n-o s-o vadă plîngînd. Din ce va trăi dacă Adam nu va putea lucra, la asta Anicika nu se gîndi deloc.
îşi îngriji bărbatul atît de bine încît doctorul se miră de unde ştie o ţărancă toate astea.

Fie zi fie noapte, de cîte ori o striga, ea era prezentă. Dacă trebuia să plece, îl trimitea pe ucenic lîngă pat sau pe Tomas.
Primele zile fu şi bătrîna Matejak acolo; dar cînd apoi se îmbolnăvi fiica ei, trebui să se ducă la ea şi Anicika rămase singură.
Cînd gemea Adam în timpul nopţii de durere, atunci ea se arunca pe genunchi şi plîngea sfîşietor.
Acum înţelegea ce spune apostolul Pavel: „Rugaţi-vă fără încetare!" Căci oriunde mergea şi stătea, peste tot ea se ruga pentru însănătoşirea lui.
Primele zile părea într-adevăr că nu are succes cu rugăciunile ei; chiar şi doctorul nu avea speranţă că el, şi nici bolnavul, va mai reuşi. Dar apoi lui Adam îi fu mai uşor, nu mai avea dureri aşa de mari, îi reveni şi pofta de mîn-care; dar nu se putea deloc ridica din pat, toată partea laterală era ca şi paralizată. Doctorul spuse că o să treacă multă vreme pînă o să poată merge.

- 47 -

Doi doctori intrau şi ieşeau din castel, apoi fu chemat un al treilea, căci se văzu că mîna ruptă nu fusese bine pusă la loc, ea trebuia îndreptată din nou. Domnul Rudohorsky îndura dureri groaznice.
Cîtă vreme îi era foarte rău, îngrijirea lui fu uşoară. Dar cînd trecu ce era mai greu şi rana de la cap fu vindecată, boierul se chinui groaznic cu plictiseala; nu avea pe nimeni cu care să fi putut vorbi.
Zilele erau îngrozitor de lungi. Chiar dacă unul sau altul dintre doctori rămînea o vreme cu bolnavul, totuşi timpul trecea prea încet.
„Dacă boierul âr fi avut o nevastă din starea lui socială şi de vîrsta lui", spuseră femeile în curte, „acum ar sta lîngă el şi totul ar fi mai uşor pentru el. Aşa se chinuieşte singur aici, iar ea se întreţine la contesa Z. ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic".
Ea veni de fapt de două ori să-1 viziteze; odată o chemase boierul, altădată veni de la sine. Inspectorul spuse că ea are nevoie de bani, că vrea să meargă la băi şi că a venit să-şi ia rămas-bun.
Boierul era în toane proaste şi nu voia s-o lase să plece; se povestea chiar că i-ar fi spus: „Dacă mă părăseşti acum, atunci nu mai e nevoie să revii". Aşa că doamna rămase cîteva zile în castel.

- 48 -

O rudă din Moravia află de nenorocirea ca-re-1 lovise pe boier; ea veni să-1 viziteze. Cînd văzu că în ciuda bogăţiei era aşa de părăsit, vru să rămînă să-1 îngrijească. Ea era deja o femeie mai în vîrstă, purta un port ţărănesc şi vorbea numai dialectul moravian. Niciodată nu avusese de a face cu boierii. Poate că doamna contesă nu ar fi avut nimic împotrivă ca ruda să-i îngrijească bărbatul dacă el i-ar fi plătit pentru asta; dar boierul vroia ca nevasta lui s-o întîmpine şi s-o trateze ca rudă. Asta era prea mult pentru ea.
îi spuse să nu uite că ea este contesă şi că e obişnuită să-i folosească pe ţărani numai ca slujitori; şi atunci el îi replică că în acest caz n-ar fi trebuit să se căsătorească cu un ţăran; ea ştiuse doar pe cine ia. Aşa se despărţiră.
Boierul nu vru să-şi trimită rudenia de acolo, dar doamna contesă nu putea rămîne cu ea sub acelaşi acoperiş. Ea îi scrise bărbatului ei o scrisoare şi plecă, iar boierul nu mai lăsă vorbă să fie adusă. Dar cînd doamna Rudohorsky află că, fără să vrea, crease o discordie între cei doi soţi, îl rugă pe boier să repare iarăşi totul. Ea îi spuse:
„N-ar fi trebuit să te căsătoreşti cu ea dacă nu se potriveşte cu situaţia ta socială. Voi nu v-aţi căsătorit din dragoste, de aceea nu vă bucuraţi unul de altul. Ea este tînără,

fără experienţă, iar tu eşti deja la vîrsta aşezată. Ce-o bucură pe ea nu te bucură pe tine; ce te bucură pe tine, ea nu înţelege. Soţia ta nu o ai pentru
- 49 -
tine, ci este pentru desfătarea altora. Ar fi trebuit să te porţi bine cu ea, căci eşti mai în vîrstă şi ar trebui să ai mai multă minte. Ea nu se va deprinde cu starea ta socială, dar tu trebuie să te deprinzi cu a ei. Aceşti nobili nu pot crede pînă astăzi că înaintea lui Dumnezeu sîntem toţi egali; şi aşa îşi cresc şi copiii. Soţia ta nu este rea, e numai crescută rău. Fii atent, dacă te ajută Dumnezeu, să creşti pe fiul tău în aşa fel încît să nu se ruşineze de tatăl lui! Tu ai păcătuit cînd te-a prins mîndria; acum trebuie s-o suporţi".
Domnul Rudohorsky nu răspunse, dar păli ca peretele. O rugă să se ducă la fiica ei, să pună totul în ordine şi apoi să se întoarcă din nou la el; el se va îngriji de ea pînă la moarte.
Ea nu vru să consimtă. „Voi pleca", spuse ea, „dar numai ca să văd ce fac cei de acasă, apoi mă întorc iarăşi la tine, pînă te faci sănătos şi pînă te împaci cu soţia ta. Nu vreau să stau în calea tinerei tale soţii, şi nici nu vreau să fac dezbinare între voi. Tu nu vei mai fi poate niciodată fericit, dar ai grijă ca cel puţin ea să fie, iar copilul să vă fie reuşit!"
Aşa se întoarse doamna Rudohorsky înapoi la castel şi se ocupă cu îngrijirea boierului. La început doctorii zîmbiră numai; dar cînd văzură cum le dă o mînă de ajutor şi cum asculta boierul de ea, atunci lăudară femeia. Unul din ei spuse: „Uneori şi o femeie aşa bătrînă e bună la ceva".
Cînd boierul află că soţia lui se pregătea să
- 50 -
meargă la băi, trimise căruciorul pentru băiatul lui iar ei mulţi bani de călătorie.
- 51 -

6.
Era după tîrgul anual din 24 noiembrie. Oamenii trecură pe lîngă fierăria tăcută; cîte u-nul se opri. Ce pustiu era acum aici! Deja de trei săptămîni nu se mai auzise răsunînd metalul, căci după ce Tomas şi ucenicul terminară treaba începută şi mai uşoară şi o predaseră, oamenii îşi luară acasă ce mai rămăsese de făcut, căci nu puteau să aştepte după fierarul bolnav.
Anicika trimisese acasă pe ucenic. De lucru nu mai era pentru el, şi de hrănit nu-l puteau. Tot ceea ce economiseseră se duse în farmacie şi la doctor.
Treizeci de guldeni puseseră ei deoparte ca să-şi cumpere cu ei o a doua vacă; din ei Anicika luă numai cît era nevoie ca să facă lui A-dam ceva consistent de mîncare. De asemenea avea grijă ca şi Tomas să se sature. Din ce trăia ea însăşi, nu spuse nimănui. Da, ce-ar fi făcut toamna fără Tomas? El lucra ogorul şi rezolva totul; se îngriji de vacă şi aduse din pădure cîte lemne putu.
Cînd acasă nu mai era nimic de făcut, lucră pentru alţii, şi aduse Anicikăi orice creiţar. Ea trebui să primească totul de la el. „O să mi-i daţi înapoi cînd unchiul se va face bine!"
Anicika nu-l lăsă nici pe Adam să se gîn-deascâ din ce şi cum trăiau şi ce se va întîmpla mai departe cu ei. „Dumnezeu nu ne va lăsa!"
- 52 -
Dacă era trist, îi propunea să cînte împreună o cîntare, sau cînta ea singură.
Adam nu ştia cum să mulţumească lui Dumnezeu că-i dăduse o aşa nevastă bună. Numai cînd intra ea deja în odaie - totdeauna zîm-bitoare, totdeauna drăguţă -, îi era

deja mai uşor. La rîndul ei Anicika mulţumea Tatălui ceresc că Adam era aşa de răbdător şi de bun.
Dar veni la rînd ultimul gulden dintre cei treizeci. Pe Anicika aproape o luă cu frig. Cumpără cu el pentru Adam carne, iar pentru Janiciko franzelă; apoi trebui să cumpere petrol pentru că lumina ardea în toate serile. Astfel merse înainte. Cînd veni seara, mai avea din gulden numai trei creiţari - din aceştia primeşte Janiciko două chifle -, dar ce va mai fi apoi? Pe inima tinerei femei se puse o mare povară.
Ea se uită prin cămară dacă mai găseşte ceva de vînzare, şi se hotărî în sfîrşit, după o luptă grea, să vîndă jumătate din grîu; cealaltă jumătate trebuia s-o ţină pentru pîine. Dar nici nu începu bine că un sac plin după celălalt se duseră la negustor; apoi urmară cartofii.
Anicika nu ştia de ce era ea aşa de slabă. Se rugă ca Dumnezeu să o întărească; căci ce-o să se facă dacă se va îmbolnăvi şi ea? Uita că de săptămîni de zile nu mai mîncase cum trebuie.
într-o după-amiază Adam dori să tragă o duşcă dintr-un vin bun. I se părea că asta îl va întări. Anicika se duse în cămară. O duru ini-

ma cînd văzu rafturile goale! Mai avea doar cinci creiţari, cu care nu putea cumpăra vin, iar de vîndut nu mai era nimic.
în cămăruţa tatălui căzu pe genunchi; i se părea că Dumnezeu îi părăsise. Cîtă vreme Anicika putea să creadă că Dumnezeu îi va ajuta, avusese destulă putere să se mîngăie chiar şi în nenorocire şi nevoi, şi să-1 facă fericit şi pe Adam. îndată însă ce credinţa i se pierdu, deodată nu mai avea nici putere.
„Tată, tată! De-aş fi lîngă tine sub pămîntul negru", se plînse ea cu voce tare, „căci ce să fac? Vaca nu pot s-o vînd, pentru că Adam s-ar supăra prea tare. Ce să fac acum? Dumnezeu ne-a părăsit. în casă nu mai avem nici un creiţar, nu mai e nimic pentru încălzit, nimic pentru copt pîinea; cum să-i spun lui Adam?"
Afară auzi un zgomot; se ridică şi ieşi afară. -Pentru prima oară se duse să cumpere pe datorie, nu numai vin, ci şi tot ce era nevoie.
Se bucura că în seara asta Adam adormise repede, căci n-ar fi putut sta de vorbă cu el. In dimineaţa următoare îl aduse pe Janiciko în odaie şi-i spuse lui Adam: „Te rog, Adamko, vezi puţin de el, ţi-1 aduc aici în pat".
„Adu-mi-1, Anicika; ai treabă?"
„Da, Adam, rămîi cam un ceas fără mine, o să vă pregătesc totul. Aici e laptele, dacă vrea Janiciko, aici e apa, cărţile".
Adam o trase lîngă el. „Tu dragă, te chinu-ieşti atîta din cauza noastră".
Ea îşi luă repede rămas-bun ca el să nu-i
vadă lacrimile ce se iviseră în ochi.
Ieşi din casă acoperită cu o năframă. Trebuia să încerce ceva. Dar încotro să meargă? Nu era timp de gîndire.
Aşa că se duse spre casa fostului primar. Ei se mirară foarte tare cînd o văzură intrînd în odaie. Fu întrebată ce-o aduce într-acolo şi cum îi merge bărbatului ei. Dar cînd le spuse că a venit să împrumute bani, pentru că prin boala îndelungată a lui Adam se sf îrşiseră proviziile, ei se uitară unul la altul.
Anicika văzu că ei puteau s-o ajute; din dragoste pentru Adam se rugă încă o dată, dar -n-aveau bani, n-o puteau împrumuta.
O trimiseră la tîmplar. De acolo la primar; acesta era un om bogat, care împrumuta oamenilor mici sume de bani; acolo o să i se dea cel mai curînd bani în împrumut. Aceasta era şi ultima nădejde a Anicikăi.

Doamna Trusik stătea în faţa roţii de tors, iar cele două fiice călcau rufe pe masă. Domnul Trusik scotocea în hîrtii vechi.
Nu mai putură de uimire cînd o văzură. „Unde trebuie să scriem asta că ai venit la noi?" spuse stăpîna casei. „Ei, ia loc, ce ne a-duci bun?"
„Nu vă aduc nimic", răspunse Anicika gîn-dindu-se la Adam, „mai degrabă aş vrea să duc cu mine ceva de la dvs. Unchiule, n-aţi putea să mă împrumutaţi cu douăzeci de guldeni pînă luna viitoare?"
„Aşa deci, vrei să împrumuţi bani, Anicika?"
- 54 -
- 55 -
răspunse femeia ironic; „aşa economiseşti tu pentru bărbatul tău?"
Pe Anicika o duru, dar se stăpîni. Povesti încă o dată cum trebuise să folosească banii.
„Aşa", zise femeia, „cîtă vreme oamenii sînt sănătoşi şi pot munci, sînt mîndri şi deasupra celorlalţi; dar cînd vine boala... Asta pentru că cineva este aşa de încăpăţînat şi-şi ia o nevastă care nu-i aduce nimic în căsnicie şi pentru care trebuie să ţină şi un slujitor! - Fiica mea, în vremea de acum banii se cîştigă prea greu ca să-i poţi împrumuta oricui. Voi aţi putea da înapoi banii sau nu. Cine ştie dacă îşi va mai reveni Adam; iar tu, draga mea, de unde o să-i dai înapoi? Cine ştie dacă cele două paturi ale tale fac vreo zece guldeni? Oficiul orfelinatelor nu va îngădui să se vîndă căsuţa cu ogorul dacă este acolo orfanul".
„Nu vorbiţi aşa!" strigă Anicika, „Adam trăieşte încă!"
„Trăieşte! Va zace tot aşa ani de zile? Dacă s-ar fi însurat cum trebuie, nevasta ar fi putut folosi acum ce era al ei. Dar aşa, dacă va mai zăcea mult, o să-i vîndă şi căsuţa. De, cu frumuseţea nu te saturi".
Anicika nu mai auzi ce spunea femeia; ieşi afară fără să salute. Nici nu se uita unde mergea. Deci ea era vinovată de nenorocire! Dacă Adam s-ar fi însurat cu Eva lui Trusik, cum îşi dorise doamna Trusik, acum nu mai trebuia să-şi facă griji. Şi acum, dacă nimeni nu vrea să le împrumute bani, vor trebui să vîndă ceea
- 56 -
ce avea Adam înainte de a se însura cu ea - şi ea era vinovată de asta!
Nu observă că se îndrepta spre moară; picioarele îi tremurau, trebuia să se odihnească puţin.
Se aşeză pe o piatră şi se uită în apă. Murmurul apei o adormi; ea încetă să se mai gîn-dească. O vreme îi fu bine, aşa de bine că n-ar mai fi vrut să plece de aici.
„Ce faci aici, Anicika?" strigă morarul din partea cealaltă. El sări peste pîrîu şi stătu înaintea ei.
Ea se ridică. „Eram obosită; mă duc acum".
„Şi cum îi merge lui Adam?"
„Nu mă întrebaţi! Dumnezeu ne-a părăsit; oamenii nu vor să ajute; aşa că trebuie să murim".
Cît va trăi nu va uita morarul privirea tristă a tinerei femei. Ea nu-i dădu odihnă: „O să mă duc deseară într-acolo ca să văd ce-i cu ei. Cum a spus ea asta: ‚Dumnezeu ne-a părăsit!'"
Anicika se înapoie acasă mai tîrziu decît crezuse; nici nu bănuia ce-o aştepta.
Adam se jucase cu băiatul, îi dăduse de mîn-care şi-i cîntase, cînd el începu să strige după mamă. Apoi copilul se întinse pe pat, îşi apăsă feţişoara de obrajii tatălui şi curînd adormi.
Şi pe Adam îl birui somnul, aşa de bine îi era cînd copilul dormea lîngă el.
- 57 -
Dormiră o vreme; deodată copilul dădu din picioruşe şi-l trezi pe tatăl. Adam zîmbi şi se gîndi cum o să fie cînd băiatul lui va fi bărbat.

Apoi începu să se gîndească cum putuse să economisească aşa Anicika de se descurcaseră pînă astăzi; el plătise doar doctorul şi leacurile de la farmacie. Tot socoti şi socoti, dar nu-i ieşea socoteala. Numai să vină ea odată acasă; o va întreba el din ce trăiau ei de fapt. „Ah, Dumnezeule, Dumnezeul meu credincios! Sca-pă-mă din acest chin! Ajută-mă să nu mai zac atîta, că mi-e teamă să mă gîndesc ce-o să se întîmple cu noi".
„Dar", se mîngăie Adam, „Tatăl ceresc veghează asupra noastră aşa cum veghez eu asupra lui Janiciko al meu. Nu spune El oare: ‚Nu te teme, căci Eu sînt Dumnezeul tău; Eu te ajut!'".
In timpul bolii Adam avusese atîta timp să citească Cuyîntul lui Dumnezeu ca niciodată înainte. El îl cunoscuse mai bine pe Dumnezeu şi învăţase să I se încreadă, el putea vorbi cu El ca un copil cu tatăl lui.
Vremea cea rea, despre care obişnuia să vorbească socrul lui, sosise acum. Soarele se întunecase la vremea amiezii; dar pentru că Fiul lui Dumnezeu însuşi cîrmuia acest întuneric, nu era chiar aşa de întunecat.
Dacă n-ar fi venit această vreme de suferinţă, Adam n-ar fi ştiut ce nevastă bună îi era Anicika.
Janiciko se trezi; se ridică în pat şi-şi frecă

ochii cu pumnişorii.
„Mamă!"
Pentru că mama nu apăru imediat, copilul începu să plîngă şi tatălui îi trebui o vreme pînă putu să-l liniştească. începu să se joace cu el. Copilul se bucură şi începu să alerge prin pat. Ca să nu cadă jos, Adam se aşeză de-a lungul patului pe margine ca un zid.
El se caţără pe umărul tatălui, îi mîngăie obrajii, îi ciufuli părul. Rîseră amîndoi. Deodată picioruşele copilului se încurcară în pătură, căzu, şi căpşorul blond lovi partea laterală a tatălui.
Lui Adam i se făcu negru înaintea ochilor; o împunsătură nu i-ar fi putut face mai rău. El oftă din rărunchi.
Janiciko alerga deja iarăşi în pat; dar cînd tatăl nu deschise ochii la mîngăierile lui, copilul începu să plîngă amarnic. „Mamă - mamă!" Deşi mama nu veni, alergă totuşi cineva într-acolo. Bătrîna Matejak tocmai se întorcea de la înmormîntarea fiicei ei şi se uita spre casa fierarului. Ea găsi totul deschis, Anicika nu se vedea nicăieri; ea auzi copilul plîngînd şi intră. Vru să-l ia din pat, ca să nu-l trezească pe A-dam, se uită mai îndeaproape - şi uită şi de copil. Puse repede copilul pe duşumea. Adam era deja rece, faţa albă ca moartea şi schimonosită dureros.
Femeia îl aduse la viaţă; el se uită în jur cu gîndurile aiurea. „Ah, ce bine am dormit, mătuşă; m-ai trezit?"

„Da, Adam, - unde este Anicika?"
„Nu ştiu, mătuşă, vine acuşi. A plecat undeva şi ne-a lăsat singuri, iar noi ne-am jucat; Jani-ciko m-a lovit zdravăn din greşeală".
Doamna Matejak vru să pună lui Adam o compresă proaspătă. „Fiul meu!" strigă ea speriată, „aici curge sînge!"
„Curge? N-aveam nici o rană acolo".
„De-ar veni odată Anicika! Alerg după doctor. Unde-i Tomas?"
„Nu știu, mătuşă; toată ziua a lipsit, poate că taie undeva lemne".
Femeia ieşi afară ca să vadă dacă nu vine Anicika; ea auzi sunînd zurgălăi. Dacă ar fi doctorul! Nu se înşela, el veni de parcă ar fi fost chemat. Ea strigă atît de tare încît el

o auzi şi se opri.
„Ce s-a întîmplat?" întrebă doctorul.
Femeia îi spuse pe scurt totul. Doctorul nici nu ascultă pînă la sfîrşit, îşi scoase blana şi clătină numai din cap.
„Eu credeam că eşti deja demult un om sănătos, şi cînd colo stai tot în pat?" i se adresă el lui Adam.
„Da, tot în pat, domnule doctor, şi nu ştiu ce va fi acum, întrucît îmi curge din partea laterală". Doctorul cercetă rana.
„Fii fără grijă; vin mîine dimineaţă şi ţi-o tai; ai acolo o umflătură. Acum nu pot să stau, trebuie să mă duc la domnul Rudohorsky ca să-i iau mîna din ghips. Dar, ce vroiam să

spun" - doctorul se opri -, „ai cerut despăgubiri?"
„Eu?" se miră Adam. „Nu!"
„Ei, noapte bună!"
Anicika ajunse acasă şi află ce se întîmplase şi ce va urma a doua zi.
Ea dădu de mîncare copilului şi-1 culcă. A-dam era obosit, nu vroia să mănînce. Doamna Matejak făgăduise să vină dimineaţa^ devreme.
în fierărie se făcu linişte. Afară bătea un vînt rece. Anicika se aşează pe patul lui Adam şi-şi sprijini spatele de sobă. Mai întîi se gîndi ce va fi mîine cu Adam; ea simţea tăişul cuţitului pe propria ei inimă. Apoi nu se mai gîndi la asta. Era foarte obosită; dar nu putea să închidă ochii şi să nu-1 mai vadă pe Adam. Ea îi urmărea răsuflarea. El se trezi.
„Anicika!"
Ea fugi la patul lui: „Vrei ceva?"
„De ce nu dormi? E noapte".
„O să mă duc imediat".
„Nu ţi-e somn?"
„Nu!"
„Atunci aşează-te aici lîngă mine şi dă-mi mîna! Am aşa vise urîte; tot mereu mi se parc că alunec într-o fîntînă - şi asta-i pentru că am asemenea dureri; dacă ai şti, Anicika, cum

mă doare!" Pentru prima oară în boala lui A-dam se plîngea, şi ea nu avea pentru el nici un cuvînt de mîngăiere.
„Anicika!" reîncepu el după o vreme pe jumătate dormind, „dacă mor, să nu-1 laşi pe Janiciko să devină fierar, ca să nu-1 lovească aşa caii ca pe mine".
„N-o să-i îngădui!" îi promise ea, şi vocea ei atît de dragă suna străin în odaia liniştită.
„Şi nu mă plînge ca pe tatăl, căci nu ai avea pe nimeni care să te mîngăie, biata de tine!"
Adam nu-şi dădea seama ce vorbea; el nu se uita la soţia lui, şi asta era bine, altminteri ar fi fost trezit chiar din buimăceala lui.
Ea căzu pe genunchi lîngă pat ca zdrobită. Da, ea nu avea pe nimeni care s-o mîngăie dacă el ar muri; şi Tomas o părăsise, cînd ar fi avut cea mai mare nevoie de el.
Atîta se rugase, atîta suferise, atîta îşi îngrijise bărbatul - totul în zadar! El totuşi o să moară. Dumnezeu o părăsise cu adevărat.
I se păru că bate cineva în geam. Poate un drumeţ; afară era frig. Să se ducă în sat, n-am ce să-i dau, mîine dimineaţă nu mai avem nici noi ce mînca. Să meargă mai departe; să se ducă la Trusik, gîndi ea.
Bătutul se repetă la uşa casei; afară urla vîn-tul.

Dacă Adam ar şti că afară este un om, i-ar deschide.
Ea se ridică încet, luă lumina, se duse la uşă şi o deschise.
- 62 -
„Bună seara!"
„Tomas?" Da, Tomas, în întregime acoperit de zăpadă.
„Unde ai fost şi de ce te-ai întors?"
„Aţi crezut că n-o să mă mai întorc? Să nu vă supăraţi că am plecat!" se scuză el şi luă bocceaua de pe spate. „Nu mi-aţi fi dat voie, şi totuşi aveaţi atîta nevoie de asta; pe mine nu mă cunoaşte nimeni acolo, şi pe mine nu mă deranjează. Nu cerşetoria, ci numai furtul este păcat.
Dumnezeu mi-a ajutat să vă aduc atît de mult. Niciodată nu mi-au dat oamenii atît de mult. Untura va ajunge pentru o vreme, la fel şi pîinea; iar pentru unchiu am cumpărat un kilogram de carne, acum nu se strică doar". Tomas înşiră foarte fericit totul pe masă şi pe soba de gătit. Dar nu avea curajul să se uite la Anicika, pentru că ea stătea acolo înaintea lui aşa de palidă şi de tăcută. „Pentru Janiciko am cumpărat nişte gris pentru terci şi o bucată de zahăr, iar pentru dvs." - el desfăcu hîrtia - „într-o casă o femeie tînără şi frumoasă avea musafiri; ea mi-a dat acest cozonac şi o bucată de carne; astea le-am ţinut pentru dvs. Vă rog, primiţi-le de la mine, cu siguranţă că astăzi n-aţi mîncat nimic".
Tomas se opri, pentru că Anicika îl luă de mînă, vru să spună ceva, dar nu putu. Ea trecu pe lîngă el şi intră în cămăruţă; acolo se aruncă pe pămînt şi plînse aşa de tare îneît Tomas îşi uită bucuria. „Cu ce-am făcut atîta rău de
- 63 -
plînge aşa?" El vroia să mîngăie, dar nu ştia cum. Ah, Tomas nu ştia de ce plîngea Anicika aşa. Dragostea lui frăţească, pe care i-o dovedise în aceste zile grele, îi copleşise grija pentru Adam şi pentru Janiciko. Ea îi făcuse nedreptate, şi el era atît de bun!
Că el îi adusese ce cerşise, asta n-o supăra deloc; bucuros o să-i gătească lui Adam carnea iar lui Janiciko o să-i facă terci; Dumnezeu însuşi îi trimisese asta. Ea se întrista că avea în cer un Tată aşa de bun şi-L supărase atîta prin necredinţa ei.
Ca să liniştească pe Tomas, mîncă din cozonacul adus şi o bucată de carne; ce gust bun avea!
Apoi îi spuse lui Tomas să strîngă lucrurile aduse; apoi să se ducă să se odihnească, pentru că dimineaţa ea îl va trezi ca s-o înlocuiască lîngă Adam.
După ce el plecă, ea îngenunche îndelung lîngă patul bărbatului ei, pînă ce aţipi acolo -şi asta îi făcu bine. Ştia acum că Tatăl ceresc n-o părăsise şi că Domnul Isus era cu ei. Nu spusese El: „Sînt cu voi în toate zilele pînă la sfîrşitul veacurilor"?
Cînd după miezul nopţii lui Adam îi fu mai rău, ea avea din nou multe cuvinte mîngăie-toare pentru el.
Tomas se trezi la cîntatul ei frumos. Se îmbrăcă şi veni şi el la meşter; îl ajutară amîndoi cu credincioşie să treacă peste noaptea grea. Adam nu va uita asta niciodată; dar nici ei ce
- 64 -
bun şi răbdător fusese el.
De abia se crăpa de ziuă că sania se oprea deja în faţa fierăriei; venea doctorul.
„Toată noaptea n-am putut dormi din pricina voastră", spuse el; tot mereu trebuia să mă gîndesc la voi. Cum v-a mers?"
„Foarte rău, domnule doctor", spuse Anicika; „dar Domnul Isus ne-a ajutat".
Doctorul trebui să facă o tăietură adîncă ca să iasă umflătura. Se scurse puroi amestecat cu sînge, şi el trebui să stoarcă rana. îl lăudă pe Adam că e un băiat cuminte pentru că nu a strigat. Pe Anicika nu o lăudă; dar cînd văzu cum îi ştergea bărbatului

ei sudoarea de pe faţa palidă şi-l întărea cu privirea ei plină de dragoste şi printr-un sărut, o privi iarăşi ca altădată cînd ea îi spusese că doctorii n-o vor putea mişca decît moartă de lîngă el.
„Uite acum", spuse el, „am curăţat cum se cade. Acum va trebui să mai stai culcat încă cîteva zile, şi în două, trei săptămîni totul este iarăşi bine".
Adam nici nu mai apucă să-şi ia rămas-bun de la doctor; atît era de uşurat după durerile cele mari încît adormi imediat.
„Voi veni acum în fiecare zi", spuse doctorul Anicikăi, „şi-ţi voi trimite şi alifie şi medicamente; dar nu-ţi fă griji, va plăti domnul Ru-dohorsky".

„Cum să ajungem ca domnul Rudohorsky să ne plătească?" răspunse Anicika mirată. „Şi cum aţi ajuns ca fierarul să se îmbolnăvească?"
Doctorul îl luă pe Tomas cu sine ca să aducă leacurile; el se interesă de la el cum îi mersese înainte familiei Dubravsky şi cum îi mergea acum. El află că se golise cămara şi cufărul şi că oamenii nu vroiau s-o împrumute pe Anicika. Numai un lucru nu spuse Tomas, de unde pregătise Anicika astăzi mîncarea de prînz.
„Ce-o să-i spunem noi meşterului cînd se va face bine?" oftă el. Auzind aceasta doctorul zîmbi în sinea lui.
Cînd Tomas se întoarse acasă, Anicika îi ieşi bucuroasă în întîmpinare. Adam se trezise, mîncase o farfurie de supă şi spusese că se simte atît de bine, apoi adormise iarăşi.
Aceasta era vestea cea mai îmbucurătoare; cealaltă, nu mai puţin bună era: morarul adusese Anicikăi un sac de făină şi vroia să-l vadă pe Adam; cînd va fi iarăşi sănătos, îi va plăti înapoi; iar morăriţa îi trimise nişte carne de la tăiatul porcului.
„Aşa trezeşte totdeauna Dumnezeu pe oamenii buni!" strigă Tomas bucuros. „Dacă-i merge mai bine meşterului, restul vine de la sine".

7.

După-amiază doctorul se duse la castel. îl găsi pe boier scriind.
„După cum văd", spuse el rîzînd, „domnul nu mai are nevoie de mine".
„Aţi fost la fierar, domnule doctor?"
„Da. I-am făcut o gaură zdravănă în partea laterală".
„De ce?"
„Caii dvs i-au rupt un cartilaj; a puroiat adînc sub piele şi a trebuit să-l scot afară".
Domnul Rudohorsky se ridică şi începu să umble de colo pînă colo prin cameră.
„E mînios pe mine, nu-i aşa, domnule doctor?" întrebă el după o vreme.
„Ar fi avut tot dreptul, domnule; căci pentru un meseriaş, care depinde de lucrul mîinilor lui, şi care este bolnav atîta vreme, asta înseamnă ruina întregii lui familii".
„Spuneţi-mi tot ce ştiţi despre ei, domnule doctor!"
„Ştiu că tînăra doamnă Dubravsky, care de atîta vreme n-a mai mîncat cum trebuie, numai ca să-şi poată îngriji mai bine bărbatul, astăzi n-a avut nimic din ce să-şi facă pîine".
„Ştiţi sigur?"
Domnul Rudohorsky stătea înaintea doctorului complet palid şi posomorit.
„Calfa lui Dubravsky mi-a spus-o. Tînăra femeie a purtat singură povara grijii; căci se gîn-

dea cum s-ar simţi în pat bărbatul ei dacă ar şti cum stau lucrurile. încă două sau trei săp-tămîni nu va putea lucra. între timp şi-a pierdut clienţii. Chiar dacă se ridică din pat, nu va putea sta imediat toată ziua în fierărie. Nu ştiu cum o să se descurce pînă la

primăvară".
„El are şi un băiat, nu-i aşa, domnule doctor? Trebuie s-o reparăm cumva. Am plătit scump încăpăţînarea mea de altădată şi i-am produs daune; asta trebuie să se repare. Dacă mă va da în judecată, o să-1 despăgubesc".
„In judecată? Dubravsky? Nici nu-i trece prin cap! Nici măcar nu e mînios pe dvs., domnule Rudohorsky! De cîte ori am fost acolo, vorbeau cu compasiune despre nenorocirea dvs şi se interesau de dvs. L-am întrebat ieri pe fierar ca din întîmplare dacă a cerut despăgubire; atunci el s-a mirat numai".
„Nu e mînios pe mine? Atunci îmi va îngădui să-i înlocuiesc ceea ce a pierdut! Numai trebuie să mă sfătuiţi cum".
în ziua următoare Anicikăi nu-i venea să-şi creadă ochilor şi urechilor; căci în faţa fierăriei stăteau slujitorii de la castel cu o sanie. Ei îi spuseră că sînt trimişi de boier şi îi dădură pentru Adam o scrisoare din partea lui. în ea boierul îl ruga să-i îngăduie, deoarece nu-i putea înlocui lui Adam daunele fizice pricinuite, cel puţin să-i despăgubească daunele care le

avea la proprietatea lui. îl ruga să folosească banii alăturaţi unde avea cel mai mult nevoie ca să se facă iarăşi sănătos şi să se poată cruţa.
Anicikăi i se părea că visează cînd oamenii duseră în cămara ei grîu, slănină, carne afumată, cartofi şi în cele din urmă o damigeana cu un vin vechi şi scump, un coş cu mîncăruri bune pentru Adam şi doi cozonaci mari pentru ea şi pentru Janiciko. Ea trimise vorbă boierului că va merge ea însăşi să-i mulţumească, dacă îl va putea lăsa singur pe Adam, şi Dumnezeu să-i răsplătească însutit boierului!
Apoi Anicika fugi la Adam; ea ştiuse să ţină ascuns bărbatului ei că era goală cămara; dar că ea se umpluse ca niciodată înainte, asta n-o putea ascunde de el. Şi ce uşor îi povesti ea acum cum trebuise să vîndă totul.
Acum nu mai avea nevoie să-şi facă griji.
Adam se bucură nu atît de cămara plină şi de lucrurile bune, cît de bucuria ei. Dar cînd ea îi înmînă scrisoarea de la domnul Rudohorsky şi banii înveliţi în hîrtie căzură din plic, îşi încruntă fruntea:
„Nu putem primi aşa mulţi bani. Domnul Rudohorsky ne dăruieşte prea mult".
Anicika trebui să aducă pană şi hîrtie, iar Adam scrise totuşi, deşi îi tremura mîna, cu un scris ferm şi drept:
Mult stimate domnule Rudohorsky! Vă salutăm cordial şi vă mulţumim frumos pentru darurile pe care ni le-aţi trimis.

Bunul Dumnezeu să vă răsplătească din belşug în anul ce vine, căci ne-aţi făcut tare bine cu asta. Dar banii nu-i putem primi, căci ne daţi prea mult şi cu boala dvs. aţi avut destule cheltuieli. Dacă Dumnezeu cel îndurător mă va ajuta să mă însănătoşesc, cum sper, atunci voi putea reface iarăşi ceea ce am pierdut în meseria mea. Mă bucur foarte mult că sînteţi deja sănătos.
Vă doresc binecuvîntarea lui Dumnezeu
Adam şi Anna Dubravsky.
Anicikăi îi plăcu foarte mult că Adam ştia să scrie atît de frumos. Nici nu-i păru rău că el puse la loc banii în plic, deşi tare ar fi avut nevoie de cel puţin o hîrtie de zece din ei.
Tomas se îmbrăcă şi duse banii şi scrisoarea la castel. Pe boier nu-1 întîlni; aşa că le dădu pe amîndouă menajerei - aşa era numită acolo doamna Rudohorsky.
în ziua următoare era duminică. Adam o trimise pe Anicika după-amiază la biserică, Janiciko dormea, iar Adam citea ceva. Atunci deodată se auzi o bătaie în uşă, uşa se

deschise - şi intră domnul Rudohorsky.
„Bine aţi venit la noi", spuse Adam şi-i dădu mîna.
Boierul privi faţa palidă, slăbită a tînărului fierar, şi probabil îi trecu prin minte cum arăta atunci cînd îi potcovise caii. Nu venise din pricina asta; dar cînd Adam îl privi aşa de prietenos, ca şi cum nu i-ar fi răpit jumătate de an

din viaţă, atunci se apropie de pat şi prinse mîna slabă a fierarului în mîinile lui:
„Iartă-mă, Dubravsky!"
Apoi se aşează pe pat lîngă Adam şi spuse: „Ţi-am provocat pagube mari; poate crezi că dintr-un capriciu; dar să nu crezi aşa! Eşti un om nobil şi bun şi crezi încă într-un Dumnezeu; de aceea mă încred în tine şi-ţi voi spune adevărul.
Tu ai o soţie bună, pe care sigur o iubeşti; de aceea mă vei înţelege. Mi s-a spus că soţia mea mă înşeală cînd nu sînt acasă. Am vrut atunci s-o surprind, ca să mă conving despre asta; de aceea mă grăbeam atît de tare, şi de durere şi mînie nu mai ştiam ce fac. Aşa s-a întîmplat. Mă înţelegi acum?"
„O, da, vă înţeleg!" Adam apăsă mîna boierului şi-i mărturisi cum odată oamenii îi semănaseră neîncredere în inimă şi că rămîne adevărat: „Ce face Dumnezeu e bine făcut". „Poate că dacă această boală n-ar fi venit peste mine - oamenii sînt răi iar noi sîntem slabi -, aş fi avut încă deseori îndoieli; dar aşa, în nevoie, s-a arătat ce fel de nevastă am, şi că Tomas ne-a slujit amîndorura ca un frate, mai ales mie, deşi nu merit deloc".
Boierul îşi sprijini capul în mîini, şi cînd Adam îl rugă să dea afară cu orice turnător, atunci el clătină din cap.
„Tu te-ai convins. Tu ai o nevastă; eu deja nu mai am".
„Ce, a murit doamna contesă?" strigă **AdaOl**

speriat.
„Pentru mine, da; ea a plecat şi ne-am despărţit pentru totdeauna; dar băiatul a rămas la mine. - Unde îţi e băiatul?"
„Acolo în pătuţ".
„Ce copil frumos, şi ce mare e!"
Adam se uită trist la boier şi se gîndi că dacă ar trebui să vorbască astfel despre nevasta lui, ar fi o altfel de durere ca cea de ieri; aceasta era un cuţit în coaste; cealaltă ar merge în inimă.
Janiciko se trezi; se ridică şi-1 privi pe străin. „Sus!" şi întinse în sus amîndouă mînuţele.
Boierul înţelese porunca copilului, luă copilul în braţe şi îi arătă ceasul.
„Tata!" Băieţaşul îşi văzu tatăl şi-i arătă ceasul: „Ţine asta!"
„Să nu-1 spargi, Janiciko!"
„Eu nu-1 sparg".
Micuţul îl trase de mînă pe boier prin odaie şi arătă una şi alta.
Aşa îi găsi Anicika. Distinsa vizită o puse oarecum în încurcătură. Dar domnul Rudohor-sky o privi aşa de prietenos, îi lăudă băiatul şi-i ceru şi ei iertare că Ie-a produs atîta suferinţă, astfel că ea pierdu curînd sentimentul de jenă.
Domnul Rudohorsky stătu o bucată bună la familia Dubravsky. îi promise lui Adam să-i trimită reviste şi cărţi, ca să nu i se mai pară atît de lung timpul. Iar cînd se pregăti de plecare, mai luă o dată în braţe copilul şi-i dădu două fişicuri cu cuvintele: „Dă asta tatălui, poate că de la tine le va lua".

Adam bănuia ce putea fi în fişic; dar nu i-o putea refuza boierului, pentru că îi adusese chiar el. Mulţumi deci din toată inima, şi Anicika făcu la fel.

Domnul Rudohorsky promise să revină. Da, el veni aproape în fiecare seară, şi uneori şedea toată seara lîngă pat.
El îi cumpără o lampă suspendată, cu care putea citi mai bine; el însuşi îi citea din ziare.
Odată tocmai sosi cînd el şi cu Anicika cîn-tau împreună; asta îi plăcu atît de mult încît îi rugă să-1 aştepte totdeauna cînd vroiau să cînte. Cînd era acolo, Adam citea bucuros din Cuvîntul lui Dumnezeu, căci se gîndea: dacă asta nu-1 mîngăie, atunci nu mai există nimic în lumea asta care l-ar putea mîngăia.
Uneori boierul ajungea cu el într-o polemică dar totdeauna trebuia să renunţe; amîndoi îl convinseră din Cuvîntul lui Dumnezeu că Isus e Fiul lui Dumnezeu care a venit să caute şi să mîntuiască ce era pierdut.
La început boierul nu crezu nimic. Ca să-1 poată convinge pe Adam, îşi cumpără o Biblie şi citea acasă din ea. Dar nu reuşi să-1 facă pe Adam să se clatine în credinţa lui; căci acesta credea tot ce-i spunea Dumnezeu, el cunoştea pe Dumnezeu şi pe Fiul Său Isus Cristos şi nu putea trăi fără El; cu cît citea mai mult în Cuvîntul lui Dumnezeu, cu atît mai clar îi devenea.
„Noi sîntem în această lume ca într-o şcoii lă", spuse el boierului, „şi Biblia este **Cartea**

din care avem de învăţat toată viaţa. Cred că atunci cînd am învăţat din ea tot ce ne este necesar, atunci vom fi chemaţi înaintea lui Dum-
u
nezeu".
„Dar", spuse domnul Rudohorsky, „despre Carte au scris atît de mult cei învăţaţi, o explică atît de diferit, preoţii şi pastorii predică din ea toată viaţa lor - cum ai putea tu, un fierar neînvăţat, s-o înţelegi?"
„Nu ştiu; cînd am început să citesc în ea, multe îmi erau neclare. Dar îndată ce am început să fac ceea ce-mi cere Dumnezeu în ea, s-a făcut lumină în capul meu. ‚Toţi vor fi învăţaţi de Dumnezeu', am găsit eu făgăduit în ea. Şi mă gîndesc: de ce n-ai putea şi tu? Apostolul Iacov îndeamnă doar: ‚Cui îi lipseşte înţelepciunea, s-o ceară de la Dumnezeu', iar Domnul Isus spune: ‚Tot ce veţi cere în Numele Meu, veţi primi'. Pentru aceasta m-am rugat atunci; Cristos ne-a promis Duhul Sf înt care să ne înveţe toate lucrurile. Dacă vreţi să înţelegeţi Biblia, trebuie să vă facă Dumnezeu s-o înţelegeţi".
Pentru că deseori boierul rîdea de Adam şi uneori devenea chiar răutăcios, crezură că el n-o să mai vină. Totuşi el veni iarăşi; mai tîr-ziu îl aduse chiar pe doctor cu el. Doctorul era tînăr şi uşuratic; lua totul în rîs.
Cînd plecau, Adam era trist; vedea zi de zi tot mai clar că nu poate să-i convingă pe cei doi domni. îi părea rău de ei. Domnului Rudohorsky i se întîmplase deja o nenorocire, el nu

mai avea nici o bucurie în viaţă, iar doctorul, cine ştie, ce-1 mai aştepta - şi totuşi nu vroiau să creadă în Cuvîntul lui Dumnezeu! Ce vor face cînd vor muri?
Adam se gîndea cu spaimă la aceasta şi se ruga ca Dumnezeu să le deschidă ochii, aşa cum îi deschisese şi pe ai lui.
în sfîrşit doctorul îi îngădui lui Adam să se scoale în picioare. El se duse cu Anicika şi cu Tomas la biserică, ca să mulţumească Domnului Isus pentru marea dragoste pe care le-o arătase. Pe Janiciko îl lăsaseră la doamna Matejak. îl văzură în biserică şi pe domnul Rudohorsky.
După-amiază el trimise trăsura ca să vină împreună cu Janiciko la el. în sat fură invidiaţi pentru o asemenea cinste; totuşi doctorii spuneau că Adam a plătit scump

această prietenie.
După ce băură cafeaua la castel, menajera ieşi cu Anicika şi cu Janiciko în grădină, ca să vadă frumoasele flori din seră. Domnul Rudohorsky îl duse pe Adam în camera lui, îi arătă o mare bibliotecă şi-i spuse: „în toate aceste cărţi este scris împotriva lui Dumnezeu. Eu le-am crezut, şi cînd au venit peste mine nenorocirea şi suferinţa, n-am avut mîngăiere. Tu ai crezut numai Biblia ta, şi ea te-a învăţat să suferi şi să iubeşti. M-am hotărît să mă întorc şi eu la ea. Nu vom mai discuta în contradictoriu; vom citi Biblia cu respect, aşa cum i se cu-
- 75 -

vine unei cărţi sfinte".
Adam se bucură. „Dacă aş fi în locul dvs., domnule", spuse el, „n-aş mai răbda în casa mea vreo carte care jigneşte pe Dumnezeu; pentru că s-ar putea întîmpla ca cineva să vină, s-o deschidă, s-o citească, şi să fie otrăvit. Mereu m-aş teme că fiul meu ar putea înceta să creadă în Dumnezeu, şi că odată voi fi acuzat înaintea judecăţii lui Dumnezeu că nu l-am păzit destul".
„Ai dreptate, Dubravsky; tu ai putea-o face, eu încă nu".
Doctorul le întrerupse discuţia; căci şi el fusese invitat la cafea.
„Acum", spuse el lui Adam, „cred că te bucuri că n-o să mă mai vezi pe la voi!"
„Mulţumesc lui Dumnezeu că m-a făcut sănătos", răspunse Adam vesel. „Dar pe dvs., domnule doctor, o să mă bucur totdeauna să vă văd cînd veţi veni la noi în vizită".
„Vom veni la voi pentru învăţătură creştină".
„N-ar strica niciunuia dintre noi să învăţăm cele zece porunci de la Dubravsky!" adăugă domnul Rudohorsky.
Adam rămase pînă seara în castel, Anicika plecase mai devreme împreună cu Janiciko spre casă.
Din nou plecă doctorul împreună cu Adam.
„Auzi", spuse el pe drum, „eşti un om aşa de fericit încît greu s-ar găsi unul asemenea ţie. Ai o nevastă şi un fiu; cu toţi trăieşti în pace; precis n-ai vrea să schimbi cu mine?"
- 76 -
Adam clătină din cap. „Chiar dacă aţi avea tot ce lăudaţi la mine, nici atunci n-aş face schimbul; n-aş vrea să schimb cu dvs. pentru că nu aveţi credinţă în Domnul Isus Cristos".-
Doctorul se uită la Adam, dar nu mai rîse; îşi lăsă doar capul în jos, şi plecară tăcuţi mai departe.
Cînd în următoarea săptămînă deschise A-dam pentru prima oară fierăria, căzu pe genunchi şi mulţumi lui Dumnezeu că putea iarăşi să muncească.
De lucru avea într-adevăr acum destul; cît de mult numai pentru castel şi cît de mult pentru sate! în timpul bolii lui oamenii se convinseseră că nu mai exista un al doilea fierar ca şi el. El trebui să-şi ia un al doilea ucenic; Tomas nu putea scoate la capăt toată treaba numai cu un ucenic.
Nu dură mult pînă ce Adam strînse banii pentru a doua vacă. Tomas fu echipat nou din cap pînă în picioare.
Ei luară în arendă o bucată de păşune. Mai primiră un copil părăsit şi-l îngrijiră ca pe Janiciko al lor. Era un orfan din vecinătate şi venise la ei să cerşească. însuşi Dumnezeu îl trimisese spre casa lor. El păştea acum vacile lor şi o ajuta pe Anicika în casă. Mai tîrziu îl va lua Adam ca ucenic. O să-i meargă bine la ei.
Anicika o ajuta acum uneori pe menajeră Iu
- **- 77 -**
castel. Acolo îl luă cu ea şi pe Janiciko. Copiii se jucară împreună de mai mare dragul,

şi domnul Rudohorsky se bucura cînd erau împreună.
-78 -

8.

Era din nou toamnă, ca odinioară, cînd A-dam potcovise caii domnului Rudohorsky. A-cum tocmai repara maşina de treierat în faţa fierăriei. Domnul Rudohorsky stătea lîngă el şi se uita cum lucrează.
Atunci se ridică pe uliţa principală un nor de praf; venea trăsura de la castel şi vizitiul îi în-mînă boierului o telegramă.
Adam se întoarse şi văzu că boierul mototolise hîrtia şi stătea acolo palid şi posomorit; sigur că i se comunicase ceva neplăcut.
„Aţi primit o ştire tristă?" întrebă Adam.
„Da, mi se relatează că contesa e pe moarte şi că vrea să mă mai vadă o dată".
în castel nu mai amintea nimeni de contesă, ca şi cum ar fi murit; nimeni nu ştia nimic despre ea. Şi acum era într-adevăr pe moarte. Lui Adam îi părea foarte rău de ea. Poate că era de multă vreme bolnavă.
„Nu-i aşa că vă veţi duce imediat la ea?" întrebă el politicos.
„Eu?" Rudohorsky îl măsură din cap pînă în picioare. „Nu ţi-am spus că nu mai am soţie?"
„Da, dar nu este corect. Ea trăieşte, şi dvs. i-aţi jurat credincioşie şi dragoste pînă la moarte".
„Acelaşi lucru mi 1-a jurat şi ea şi nu şi-a ţinut jurămîntul!" răspunse domnul Rudohorsky supărat. Bine că vizitiul chiar întorcea caii pe
- 79 -
uliţă, altfel ar fi putut auzi-o.
„Dacă ea nu 1-a ţinut, dvs îl veţi ţine; veţi merge cu siguranţă acolo, dacă^ ea doreşte. Precis că vrea să vă ceară iertare. îi veţi aduce iertarea; nu-i aşa că îi veţi arăta această dragoste? Altfel moartea i-ar fi mai grea, şi ce răspuns îi veţi da odată fiului dvs cînd vă va întreba cum şi unde a murit mama lui, dacă nu vă împăcaţi unul cu altul şi o lăsaţi să moară printre străini?"
Adam îl privi rugător şi plin de încredere: „Nu-i aşa că vă veţi duce?" repetă el din nou.
El nu primi nici un răspuns; dar domnul Rudohorsky îi apăsă mîna, îl strigă pe vizitiu şi plecă imediat cu trăsura.
Se grăbi să ajungă la soţia lui şi o găsi foarte grav bolnavă; numai în clipa aceea fu ea conştientă, cînd veni el la ea. El îi cîştigă inima prin dragostea lui neaşteptată în aşa măsură încît îşi dori cel puţin să moară lîngă el.
Cu toate că doctorii se împotriviră, domnul Rudohorsky nu vru să îngăduie ca soţia lui să moară printre străini; el o aduse la castel.
Doctorul îl sfătui s-o aducă pe Anicika s-o îngrijească pe doamna contesă, pentru că ea se pricepea aşa de bine să îngrijească bolnavii. Adam o îndemnă să se ducă; şi pentru că nu puteau rămîne fără gospodină, o chemară pe doamna Matejak să vină la ei. Pe Janiciko îl luă Anicika cu ea.
Anicika o îngriji pe bolnavă zi şi noapte, ea era înlocuită de boier care rămînea lîngă soţia
- 80 -
lui cît mai mult timp posibil. El o purta dintr-o cameră în alta, de la un pat la altul, şi apoi iarăşi la aer proaspăt. Ea era foarte slăbită.
Ea venise acasă ca să moară. Există o putere care poate opri moartea chiar înaintea porţilor morţii; este rugăciunea. Anicika se rugă mult pentru vindecarea ei; Adam la fel - dar degeaba. De abia cînd începu boierul să-L roage pe Dumnezeu să-i facă soţia sănătoasă, de abia cînd înspăimîntatul strigăt: „Dumnezeule, ai milă de mine

păcătosul şi redă-mi-o încă o dată!" se urcă spre cer - de abia atunci veni un răspuns instantaneu.
Adam se ducea în fiecare seară să-1 întrebe cum îi merge doamnei contese şH mîngăia totdeauna cu un cuvînt bun. într-o seară doctorul îi spuse afară în curte că starea sănătăţii doamnei contese se îmbunătăţise mult, iar înăuntru în cameră boierul îl îmbrăţişa şi, cu toate că nu rosti nici un cuvînt, Adam ştiu că îi mulţumea pentru faptul că îl trimisese la contesă.
Primejdia trecuse, dar contesa era tot foarte slăbită; ea trebuia să înveţe să meargă ca un copil.
Ea o îndrăgi foarte mult pe Anicika. Ea se temea de soţul ei pentru că ştia că îl jignise greu; şi totuşi el era aşa de bun cu ea.
Anicika îi aducea din cînd în cînd amîndoi copiii, la început numai scurt, apoi şi pentru mai mult timp.
Odată doamna Rudohorsky dori să-1 cunoas-

că pe soţul Anicikăi; îl rugă apoi s-o viziteze cît mai des şi s-o mai lase încă pe Anicika.
Doamna contesă se însănătoşi şi soţul îi deveni atît de drag şi scump - el o biruise cu dragostea lui -, încît nu mai dori să plece de la soţul şi copilul ei.
înaintea bătrînei doamne Rudohorsky se ruşina multă vreme; dar cînd aceasta îi făcu tot ce-i putea citi din priviri, crezu că nu mai e supărată pe ea. Cînd odată Anicika plecă pentru o vreme acasă şi doamna Rudohorsky şedea în locul ei lîngă bolnavă, contesa o luă de mînă:
„Nu fii supărată pe mine, mătuşă; îţi mulţumesc că mi-ai îngrijit atît de bine bărbatul şi copilul. Te rog, nu-mi mai spune ‚contesă' şi spune şi slujitorilor să nu mă mai numească aşa. Să-mi zică numai doamna Rudohorsky; nu vreau să fiu numită altfel!"
Cînd doctorul îi dădu permisiunea să iasă în aer liber, îşi dori să fie dusă cu trăsura la familia Dubravsky. Ea voia să vadă căminul Anicikăi. îi plăcu acolo foarte mult.
Adam propuse să mulţumească pentru vindecare Domnului Isus şi ar sluji tuturor spre întărire dacă ar citi ceva din Cuvîntul lui Dumnezeu.
Cînd Adam se rugă, doamna plînse; dar cînd apoi începu să citească l.Corinteni 13 nu-şi mai lua privirile de la el; ea repeta încet: „Dragostea este îndelung răbdătoare. - acopere totul, crede totul, nădăjduieşte totul, sufere totul. - Acum

dar rămîn aceste trei: credinţa, nădejdea şi dragostea; dar cea mai mare dintre ele este dragostea!"
Da, această dragoste o vedea la familia Dubravsky; se simţea aşa de bine la ei.
Anicika îşi dorea mult ca doamna Rudoh horsky să nu se mai teamă de bunul ei soţ; căci simţea că pe el îl durea asta. Aşa că îi povesti ce bun fusese boierul cu ei şi cum îi scosese din mizerie. Odată ce începuse, trebui să pov vestească apoi totul despre Adam şi nenoroci r rea lui.
Doamna Rudohorsky se întoarse acasă cuf fundată în gînduri şi plînse apoi îndelung în camera ei; ea asemănă credincioşia tinerei soţii a fierarului cu propria ei necredincioşie.
Deodată se ridică; vroia să-L roage pe Dumn nezeu s-o ierte. Se rugă pentru prima oară, ne-ştiind cum şi ce să spună. Dar Isus, căruia A-dam îi mulţumise pentru vindecare, o înţelese şi o iertă. Tocmai cînd sfîrşise, soţul ei bătu la uşă şi ceru permisiunea să intre. Ea se grăbi să-i deschidă; şi cînd el îi întinse braţele, ea se aruncă în ele, îl rugă încă o dată plîngînd de iertare şi îi mulţumi că o copleşise cu o asemen nea dragoste, pe ea care nu merita deloc.

El o iertase deja de mult, şi acum o rugă ci însuşi de iertare pentru că se purtase aşa de ne-înţelept cu ea. Acum vroiau să înceapă o nouă

viaţă, nu ca pînă acum fără Dumnezeu, ci în Numele Domnului Isus.
Anicika se întoarse înapoi la bărbatul ei. Adam respiră uşurat; el se simţise foarte singur fără Anicika şi Janiciko, şi nu numai el, ci tuturor le lipsea soarele, cînd n-o mai vedeau în casă, zîmbind şi fiind prietenoasă cu toţi, şi cînd n-o auzeau cum cînta la treabă cu vocea ei frumoasă.
Doamna Rudohorsky se însănătoşi deplin. Ea îi lăsă într-adevăr menajerei grija bucătăriei şi a gospodăriei, dar îi ajută soţului ei unde era nevoie şi se îngrijea de slujitori.
Domnul Rudohorsky deveni iarăşi tînăr. Nu mai era văzut aşa de posomorit. Cînd Adam îl vizită odată, pe masă era o Biblie mare, din care citea zilnic celor din casă. Uneori, cînd trecea în grabă pe lîngă fierărie şi nu avea timp să intre, îi striga vesel lui A-dam: „Ce mai faceţi, oameni fericiţi?"
Cînd doctorul trecea pe acolo, nu renunţa să nu intre, fie chiar şi pentru cîteva minute. Totdeauna se bucurau cînd îl vedeau.
„Eşti un fierar bun", spuse el odată lui A-dam. „Dacă poţi să încălzeşti aşa inima cu dragoste ca şi fierul de colo!"
„Hoi!" strigă Tomas, „un asemenea fierar este numai Dumnezeu care spune: ‚Cuvîntul Meu este ca un ciocan care sfarmă stîncile!'"
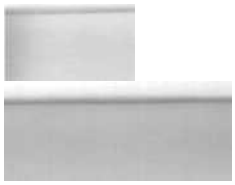
„Eşti un mare învăţat, Tomas", spuse doctorul; „n-am ştiut-o pînă acum; ai dreptate: est te ca un ciocan care sfarmă stîncile; dar cioc canul nu încălzeşte!"
„Nu, dar Domnul Isus spune: ‚Veniţi la Mine!' La inima Lui se încălzeşte inima neliniş ştită; căci El vindecă orice rană!" afirmă solemn Adam, crezînd că va veni odată timpul cînd Domnul Isus va vindeca şi necredinţa din inima dragului său prieten, încît va putea şi el striga ca odinioară ucenicul Toma: „Domnul meu şi Dumnezeul meu!"
Aşa trăiră Dubravsky sub binecuvîntarea lui Dumnezeu, şi în inima lor locuia dragostea lui Cristos. Totul lucra spre binele lor, căci: „Cine rămîne în dragoste, rămîne în Dumnezeu şi Dumnezeu în el!"